

ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF VOOR ÉÉN DE BEVELANDEN

- Advies ten behoeve van het Bestuurlijk Platform de Bevelanden,

januari 2002

Inhoud.

1. Inleiding en verantwoording	blz. 3
2. Typering van de problematiek	blz. 5
3. Typering van het gebied	blz. 7
4. Analyse van sterke en zwakke punten van de regio	blz. 8
5. Tussenbalans	blz. 10
6. Kansen en mogelijkheden	blz. 12
6.1. Kansen en mogelijkheden op het vlak van de bedrijventerreinen	blz. 13
6.2. Kansen en mogelijkheden voor de landbouw, het landschap en het plattelandstoerisme	blz. 17
6.3. Kansen en mogelijkheden ten aanzien van het woonmilieu en voorzieningen	blz. 23
6.4. Beschouwing over de infrastructuur	blz. 28
7. Bestuurlijke organisatie	blz. 31
8. Inperking aanbevelingen tot enkele kansrijke projecten	blz. 33

Bijlagen

1. Uitgangspuntennotitie	blz. 36
2. Samenstelling Adviesgroep	blz. 38
3. Economische structuur regio Bevelanden	blz. 39

De lezer die snel kennis wil nemen van dit advies, wordt aangeraden alleen de vetgedrukte gedeelten te lezen; de overige tekst kan worden beschouwd als onderbouwing en toelichting.

Het Bestuurlijk Platform de Bevelanden is een overlegorgaan over economische en ruimtelijke aangelegenheden van de Colleges van Burgemeester & Wethouders van de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal.

Secretariaat: Koekoek 7, 4437 PD Ellewoutsdijk, tel. 0113 – 548493, email: madievelens@hetnet.nl

1. INLEIDING EN VERANTWOORDING

De start van de 21e eeuw is niet ongemerkt voorbijgegaan aan de besturen van de vijf gemeenten op Noord- en Zuid-Beveland. De uitdaging, die uitgaat van een nieuw millennium voor de toekomstige ruimtelijke en economische inrichting van het gebied, werd onderkend tijdens een workshop in oktober 2000. Deelnemers hieraan waren leden van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal naast ambtenaren van de genoemde gemeenten op het vlak van economische zaken en ruimtelijke ordening. De bijeenkomst heeft geleid tot de instelling van een Bestuurlijk Platform, bestaande uit twee vertegenwoordigers uit elk van de vijf dagelijks gemeentebesturen, aangevuld met een onafhankelijk voorzitter en secretaris. Het Platform kwam eind november 2000 voor de eerste maal bijeen. Besloten werd:

- per gemeente een inventarisatie uit te voeren naar knelpunten, die alleen via regionale samenwerking opgelost kunnen worden;
- een Adviesgroep in te stellen bestaande uit externe deskundigen met als opdracht het ontwerpen van een ontwikkelingsperspectief voor de Bevelanden;
- ten behoeve van deze commissie een probleemschets en opdrachtformulering te schrijven in de vorm van een uitgangspuntennotitie.

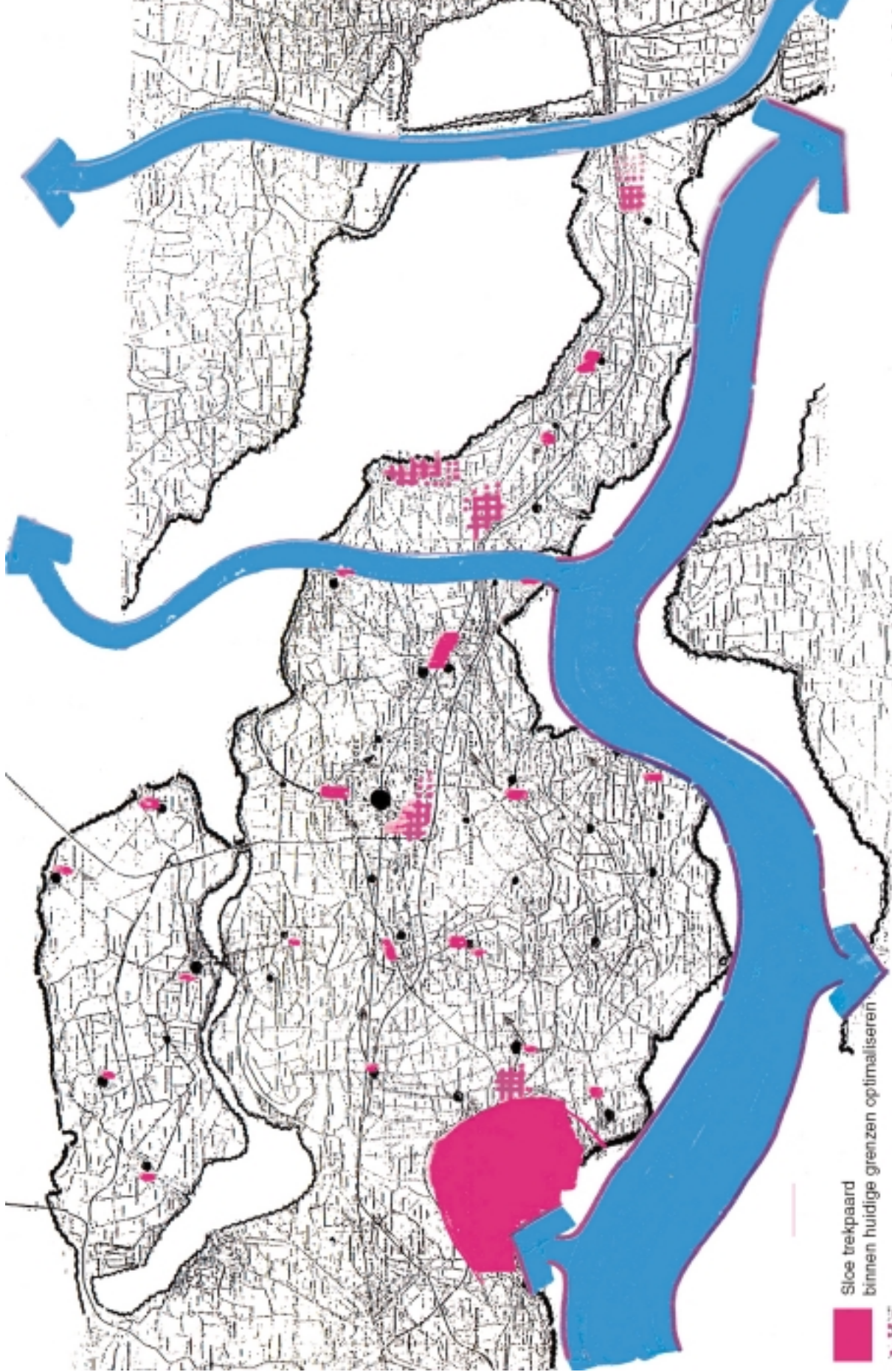
De uitgangspuntennotitie werd eind maart 2001 door het Bestuurlijk Platform de Bevelanden vastgesteld en is als bijlage 1 bij dit advies gevoegd.

In de tussentijd werden kandidaten in beeld gebracht en benaderd om op persoonlijke titel deel te nemen aan het werk van deze tijdelijke Adviesgroep. Uitdrukkelijk is daarbij gekeken buiten de kring van de gemeentebesturen en gezocht naar mensen, die vanuit verschillende maatschappelijke posities de regionale situatie kunnen overzien. Voor de samenstelling van de Adviesgroep wordt verwezen naar bijlage 2.

De knelpunteninventarisaties zijn gebruikt bij het schrijven van de uitgangspuntennotitie en door de gemeentelijk vertegenwoordigers in het Platform toegelicht tijdens de eerste vergadering van de Adviesgroep op 8 mei j.l. De groep is nadien zes maal bijeengekomen. Kenmerkend voor haar werkwijze is geweest, dat tot twee maal toe alle Adviesgroepleden korte schriftelijke notities hebben aangeleverd, die zijn samengevat door de secretaris en vervolgens besproken in de Adviesgroep. Concepten van dit advies zijn uitgebreid onderwerp van bespreking geweest tijdens de laatste drie vergaderingen. Met andere woorden, het voorliggende advies is geen becommentarieerd ambtelijk voorbereid stuk, maar het product van de Adviesgroep zelf.

Niet ontkend kan worden, dat de meningen binnen de Adviesgroep over wenselijke ontwikkelingen - als gevolg van de pluriforme samenstelling - nogal eens uiteenliepen. Daar onder leiding van de voorzitter gestreefd is naar unanimiteit, zijn de scherpste kantjes weggeslepen en is sprake van een gedragen advies.

De Adviesgroep heeft geconstateerd, dat de kwaliteit van het leefklimaat op de Bevelanden (nog) goed is. Om deze kwaliteit te behouden en te versterken is een regionale inspanning echter een absolute vereiste. Het hierbij uitgebrachte advies met een ontwikkelingsperspectief voor de komende 10 à 15 jaar hoopt daarvoor de nodige bouwstenen aan te dragen. Centraal daarin staat de wenselijkheid om als gemeenten niet langer vrijblijvend met elkaar samen te werken, omdat de toekomstige kansen en bedreigingen vooral extern van aard zijn en de regio als geheel betreffen.

kaart 6.1

Sloe trekpaard
binnen huidige grenzen optimaliseren

Nieuwe terreinen beperken tot kansrijke lokaties met duidelijk profiel

Bij kernen waar mogelijk bedrijven uitplaatsen voor woningbouw

2. TYPERING VAN DE PROBLEMATIEK

- toenemende nadruk op de regio als geheel

Aanbeveling

- met het oog op de totstandkoming van bovengemeentelijk beleid en de beïnvloeding van het beleid van andere overheden dienen de gemeenten er toe over te gaan om onderling vergelijkbare statistische gegevens te verzamelen op het gebied van het bevolkingsverloop, woningmarkt, werkgelegenheid en bedrijvigheid, gebruik voorzieningen, etc.

Het is de Adviesgroep opgevallen hoezeer de gepresenteerde inventarisaties van ruimtelijk-economische knelpunten vooral lokale aangelegenheden betroffen. Daar deze knelpunten per gemeente in beeld werden gebracht, behoeft dit uiteraard geen verwondering te wekken. Binnen de Adviesgroep overheerst echter de mening dat de oorzaken en daarmee ook de oplossing van deze knelpunten meer en meer het niveau van de afzonderlijke gemeenten overstijgen. Dit heeft alles te maken met de toegenomen mobiliteit van mensen en bedrijven naast de revolutionaire uitbreiding van mogelijkheden om met elkaar te communiceren. In combinatie met het streven naar een zo efficiënt mogelijke inzet van middelen leiden deze ontwikkelingen tot steeds meer concentratie, fusies en schaalvergrotingen. Grenzen in het sociaal en economisch verkeer worden nauwelijks meer als zodanig ervaren. Dit geldt ook voor gemeentegrenzen, zeker in een geografisch samenhangend gebied als de Bevelanden. Mensen vestigen zich even gemakkelijk in Kapelle, Ellewoutsdijk, Kortgene, ja zelfs in Middelburg of Bergen op Zoom en blijven in Goes of het Sloegebied werken. Ook als zij niet verhuizen, spelen hun werkzaamheden, sociale contacten, vrije tijdsbezigheden zich in de regel af in een gebied veel groter dan de eigen gemeente, zowel in fysiek als in mentaal opzicht. De regio de Bevelanden als geheel vormt het natuurlijke werk- en speelterrein van de inwoners van de vijf gemeenten.

Het denken in lokale problemen en oplossingen wordt ook bemoeilijkt, doordat de gemeentelijke autonomie steeds meer ingeperkt wordt door beleidskaders van 'hogerhand' (rijk, provincie, woningbouwcorporaties, zorgkantoren en wat dies meer zij). In de Adviesgroep is een niet uitputtende inventarisatie uitgevoerd naar beleidsdocumenten en -ontwikkelingen, waarmee gemeentebestuurders geacht worden rekening te houden bij de totstandkoming en uitvoering van het eigen ruimtelijk en economisch beleid. Het leverde een indrukwekkende en tegelijkertijd deprimerend lange lijst op van plannen, projecten, beleidsvoornemens, infrastructurele werken, etc.

Genoemd werden (in willekeurige volgorde): het streekplan Zeeland, de Strategische Visie voor Zeeland, de 5e Nota R.O., het nationaal park Oosterschelde, het project herstructurering Veerse Meer, de komst van de Westerschelde Tunnel en de Westerschelde Container Terminal, de verdieping van de Westerschelde en de daarmee samenhangende natuurcompensatieprogramma's, het project Vitaal Platteland; verdubbeling brug over de Zandkreek, ontwikkeling Sloelijn en afbuiging spoorverbinding naar Antwerpen, glastuinbouwlocaties, waterbeheersplan, milieubeleidsplan, netwerk Scheldemondsteden, SEPAZ, de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, etc.

In al deze beleidsdocumenten wordt nauwelijks ingegaan op de positie van zelfstandige gemeenten. In de regel wordt tenminste uitgegaan van samenhangende regio's en de noodzaak van het voeren van 'gebiedsgericht', d.w.z. gemeentegrensoverschrijdend beleid. Indien de Bevelandse gemeenten deze externe beleidsontwikkelingen effectief willen beïnvloeden, is samenwerking tussen hen geboden en is het verstandig voorafgaande daaraan in kaart te brengen wat de vijf gemeenten in gezamenlijkheid bindt.

In dat verband is het nuttig om te kunnen beschikken over een aantal regionale kerngegevens - statistische cijfers op het gebied van het bevolkingsverloop, wonen, werken, mobiliteit, infrastructuur, gebruik voorzieningen, etc. Hiermee kan de onderlinge vervlochtenheid van de Bevelandse samenleving worden aangetoond en tegelijkertijd de plaats en bijdrage van de afzonderlijke gemeenten binnen dit regionale kader worden getypeerd. Daar een dergelijke gegevensverzameling bij de gemeenten tot nu toe nauwelijks of niet plaatsvindt en waar dit wel gebeurt de cijfers volstrekt onvergelijkbaar of door de tijd zijn achterhaald, wordt aanbevolen in de naaste toekomst meer werk hiervan te maken in regionaal verband.

3. TYPERING VAN HET GEBIED

- vooral oost-west, meer en meer ook noord-zuid.

In het voorgaande is betoogd, dat de vijf gemeenten op de Bevelanden in sociaal-maatschappelijk opzicht één samenhangend gebied vormen. Wie op de landkaart kijkt, begrijpt hoe dat komt. In de loop der eeuwen zijn door de voortdurende inpolderingen en de aanleg van dammen, dijken en doorgaande (spoor)wegen de diverse eilanden meer en meer samengeklonterd tot een duidelijk afgebakende geografische eenheid. Waar elders in het land regio's vaak een kunstmatig karakter dragen met uiteenlopende verzorgingsgebieden voor de diverse regionale voorzieningen en instanties, vallen in onze regio deze werkingsgebieden vrijwel altijd samen met de buitengrenzen van de Bevelanden.

Dit kan ook moeilijk anders in een gebied, dat oost-west gestrekt ligt tussen twee grote wateren; in het oosten slechts met een smalle, nauwelijks bewoonde landtong verbonden met de rest van het land, terwijl de verbinding met Walcheren in het westen wel breder is, maar 'geblokkeerd' wordt door het Sloegebied, het vliegveld Midden-Zeeland en het Veerse Meer of slechts bestaat uit een dam (Noord Beveland).

Door deze geografische structuur lopen de belangrijkste infrastructurele verbindingen in het gebied van het oosten naar het westen of omgekeerd zo men wil (wegen, spoorlijn, buisleidingtracés). Noord-Zuidverbindingen zijn er vanouds slechts in de vorm van kanalen. De ligging van de Bevelanden valt te typeren als een knooppunt van wegen, rails en water met goede aansluitingen naar de rest van het land en Noord-West Europa. Alleen de route naar het noorden verloopt nog steeds niet probleemloos door de welbekende problemen bij de Zandkreeksluis (naar verwachting komt de 2e brug gereed in 2004) en verder richting Rotterdam. De verbindingen naar het zuiden zullen sterk verbeteren na de opening van de Westerscheldetunnel in 2003. De verbinding met Zeeuws Vlaanderen via het veer Kruiningen - Perkpolder komt dan weliswaar te vervallen, maar de indruk bestaat, dat de Zoomweg Zuid en de Liefkenshoek tunnel inmiddels een acceptabel alternatief vormen (althans voor autobezitters).

Min of meer in het geografische midden ligt Goes, een stedelijke kern met vrijwel alle denkbare voorzieningen op het terrein van de gezondheidszorg, onderwijs, cultuur, dienstverlening, etc. voor een regio ter grootte van de Bevelanden. De Adviesgroep acht het een gelukkige omstandigheid, dat er sprake is van slechts één stedelijke kern, waardoor concurrentiegevoelens en gevaar voor versnippering voorkomen worden. De verzorgende functies van bijv. Kapelle, Heinkenszand en Yerseke zijn lokaal gericht en kunnen zich niet echt meten met de in Goes geconcentreerde voorzieningen, die een regionaal karakter dragen.

De economische structuur van de Bevelanden is ten behoeve van de Adviesgroep globaal beschreven door de Kamer van Koophandel. Verwezen wordt naar bijlage 3 bij dit advies. Op deze plaats is het van belang nog eens uitdrukkelijk te wijzen op de zeer grote betekenis van de ontwikkelingen in het Sloegebied voor de Bevelanden als geheel en de uitstraling hiervan naar het bedrijfsleven in de regio.

Opvallend en zeer kenmerkend achten wij tenslotte het feit, dat er nog zoveel 'buitengebied' is; landschappelijk gaaf en veelzijdig qua natuur, landbouw en cultuur, niet aangetast door bebouwing, met veel rust en ruimte. In de ogen van de Adviesgroep vormt dit de kern van de identiteit van de Bevelanden.

4. ANALYSE VAN STERKE EN ZWAKKE PUNTEN VAN DE REGIO

Om een goed inzicht te krijgen in de ontwikkelingsmogelijkheden van het gebied heeft de Adviesgroep de sterke en zwakke punten van de regio geïnterpreteerd en geanalyseerd. Hieronder volgen samenvattingen van de belangrijkste punten, die in dit verband zijn onderkend.

a. Sterke punten

1. Economisch gezien steunt de Bevelanden op meerdere pijlers en kan daardoor tegen een stootje (land- en tuinbouw en daarvan afgeleide bedrijvigheid; schelpdierensector; gevarieerd midden- en kleinbedrijf; grote industrie in zeehavengebied; potenties toeristisch-recreatieve sector; zakelijke dienstverlening; transport en logistiek). Komst WCT biedt mogelijkheid tot versterking. In beginsel voldoende en betaalbare ruimte aanwezig voor ontwikkeling bedrijvenlocaties met mogelijkheden voor synergetische voordelen en duurzaam van karakter.
2. Positieve arbeidsmentaliteit van de beroepsbevolking; er is voldoende aanbod van jongere werknemers, die in Zeeland willen blijven wonen en werken; goed algemeen voortgezet onderwijs en mbo-opleidingen in Goes; hbo-opleiding in zeer nabije omgeving (Hogeschool Zeeland in Vlissingen).
3. Beschikbaarheid goede en filevrije infrastructurele voorzieningen, aansluitend op Zuid-Nederlands en West-Europees netwerk (weg, spoor, zeehaven, binnenscheepvaart). Vliegvelden op bereikbare afstanden (Antwerpen, Brussel, Rotterdam). Opening WST zal centrale ligging van de Bevelanden in Zeeland versterken. Relatief korte afstanden voor woon-werkverkeer.
4. Goed woon- en leefmilieu als gevolg van
 - rust en ruimte
 - schoon en veilig
 - landschappelijke kwaliteiten en nabijheid Oosterschelde en Veerse Meer
 - uitgestrekt plattelandsgebied met vele (kleine) woonkernen, in het centrum daarvan Goes met een sterk voorzieningenniveau
 - op aanvaardbare afstand van grootstedelijke centra
 - goede gezondheidszorgvoorzieningen.
5. Landschap is gaaf, niet versnipperd met weinig storende bebouwing. Er is groeiende aandacht voor het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed. Natuur heeft specifieke kwaliteiten in de vorm van zoute en brakke vegetaties naast gebieden met veel en een grote variatie aan vogels.
6. In sociaal-cultureel en sociaal-maatschappelijk opzicht vormt de bevolking van de vijf Bevelandse gemeenten één geheel (een geografische eenheid) gelet op hun winkelgedrag, oriëntatie op de woning- en arbeidsmarkt, zorg en onderwijs, verenigingsleven, vrijetijdsbesteding en uitgaansleven, etc. Gemeentegrenzen spelen voor de inwoners al nauwelijks een rol meer.

b. Zwakke punten

1. De sociaal-economische structuur van de Bevelanden is te versnipperd, vertoont een gebrek aan samenhang, is op onderdelen te kleinschalig en kwetsbaar. Ter illustratie kan gewezen worden op:
 - te veel, relatief kleine en verspreid liggende bedrijventerreinen in plaats van concentratie van economische activiteiten;
 - te kleinschalige recreatie; beperkte toeristische mogelijkheden op Zuid-Beveland, te weinig behoorlijke hotels, accent op dagtoerisme en waterrecreatie; geen/nauwelijks slechtweervoorzieningen met o.a. als gevolg een te kort seizoen;
 - landbouw te kleinschalig en/of onvoldoende gespecialiseerd om toekomstbestendig te zijn;
 - door het ontbreken van grote bedrijven / hightech voorzieningen trekt jeugd weg met als gevolg verlies van kennis en toekomstig kader; gebied is voorts weinig aantrekkelijk voor vestiging hoger personeel door ontbreken carrièremogelijkheden;
 - ontbreken van voldoende culturele voorzieningen en gezamenlijk gedragen cultureel beleid;
 - het imago van de Bevelanden elders in het land is zwak of ontbreekt (in tegenstelling tot "Walcheren" of "Goes"). Het gebied wordt gezien als een uithoek.
2. Leefbaarheid platteland wordt aangetast door wegtrekkende jeugd, dubbele vergrijzing, achterblijvende ontwikkeling primaire land- en tuinbouw en daarvan afgeleide werkgelegenheid; geen (weinig) nieuwe economische dragers. Het voorzieningenniveau staat in vele kleine kernen van het gebied sterk onder druk als gevolg van de toegenomen mobiliteit en schaalvergrotingsprocessen zonder dat hierop adequaat antwoord is gevonden. De Bevelanden hebben eigen inwoners weinig te bieden op het vlak van dagrecreatie en bossen.
3. Aansluitende infrastructuur naar WST en WCT niet afgestemd op het te verwachten toenemende vervoersaanbod. Verkeerssituatie binnen Goes en Kapelle vertonen knelpunten, o.a. spoorwegovergangen. Goederenvervoer per rail doorsnijdt meerdere kernen en zorgt voor toename overlast (geluid, trillingen, veiligheid).
4. Woonfunctie: onvoldoende rekening wordt gehouden met mogelijkheden en wensen van jongeren; idem ouderen. Woningaanbod blijft achter bij de vraag. Te weinig mogelijkheden voor betere woningbouw in de vrije sector.
5. Sterke punten van natuur en landschap worden niet gebruikt, gepromoot en ontwikkeld. Samenwerking op dit vlak tussen de 5 gemeenten is zwak; idem tussen recreatieondernemers. Spijtig is voorts het nog niet gerealiseerd zijn van de ecologische hoofdstructuur en -verbindingzones. Gemiste kans om natuurontwikkeling (-compensatie) te koppelen aan de discussie over meer ruimte voor de rivier (= Westerschelde) in verband met stijgende zeespiegel. Slecht renderende landbouw vormt risicofactor voor verloedering landschap.
6. Bestuurlijke versnippering bij een zeer klein bevolkingspotentieel. Het voortbestaan van vijf gemeenten verhindert duidelijke regionale beleidskeuzes. Daarom te veel nadruk op groei in alle gemeenten en van alle kernen; dit weerspiegelt zich alom in de roep om grotere woningbouwcontingenten. Evenwichtige ontwikkeling van de regio als geheel wordt hierdoor bemoeilijkt.
Het gemeentelijk beleid is teveel intern gericht met als gevolg de nodige onderlinge concurrentie op velerlei beleidsterreinen. Geen eenduidige visie op gewenste ontwikkelingen noch specialisatie ten gevolge waarvan door elke gemeente alles wordt nagestreefd. Gemeenten zijn te kleinschalig om voldoende gekwalificeerd personeel te kunnen aantrekken.

5. TUSSENBALANS

Aanbevelingen

- **het is van belang op korte termijn te starten met de ontwikkeling van een regionaal beleidskader;**
- **de participatie van Goes aan het provinciale netwerk 'Scheldemondsteden' moet mede in dienst worden gesteld van de belangen van de overige Bevelandse vier gemeenten gezien de onderlinge afhankelijkheden in de regio;**
- **het toekomstig ruimtelijk beleid dient gericht te worden op handhaving en versterking van de door de Adviesgroep genoemde sterke punten en unieke kwaliteiten; daarbij wordt enige groei van de bevolking als consequentie van dit beleid gewenst geacht.**

Toelichting:

Indien de sterke tegen de zwakke punten worden afgewogen, is de Adviesgroep van oordeel dat de balans positief uitvalt voor de Bevelanden. Eenzelfde conclusie valt te trekken uit de economische structuur van het gebied door de Kamer van Koophandel (bijlage 3). Toch valt bij dit positieve beeld wel een aantal kanttekeningen te plaatsen zoals:

- de sterke punten overheersen weliswaar, maar zijn als vestigingsfactoren voor bedrijven niet onderscheidend genoeg ten opzichte van andere regio's in het land, met als positieve uitzondering de nabije aanwezigheid van het zeehavengebied in het Sloe; dit bepaalt in hoge mate de economische kansen van het gebied;
- de sociaal-economische ontwikkeling van de Bevelanden (van Zeeland) staat sterk onder invloed van externe krachten; de autonome, interne dynamiek is in vergelijking daarmee slechts van beperkte invloed; deze constatering noodzaakt tot een realistische kijk op de resultaten van nog te ontwikkelen beleid;
- het Bevelandse woon- en leefklimaat geldt als een 'oase van rust en ruimte'; de druk vanuit de omliggende, dichtbevolkte, grootstedelijke agglomeraties zal steeds meer toenemen; dit roept op tot een beleid om aanwezige kwaliteiten en potenties te handhaven, te versterken en te benutten;
- de regio als geheel heeft veel (voorzieningen), de afzonderlijke gemeenten (te) weinig; erkend dient te worden, dat zelfs het draagvlak van bijna 100.000 Bevelandse inwoners onvoldoende is (gebleken) om de aanwezigheid van een aantal hoogwaardige voorzieningen (hoger beroepsonderwijs b.v.) blijvend te garanderen.

Zowel de sterkte-zwakte analyse als de kanttekeningen bij deze tussenbalans leiden tot de conclusie, dat het ontwikkelen van een regionaal beleidskader een absolute voorwaarde is. Op zich is deze conclusie niet nieuw, want deze werd ook reeds getrokken in de uitgangspuntennotitie van het Bestuurlijk Platform. Gesteld kan worden dat de wenselijkheid hiervan thans sterker onderbouwd is.

Daarnaast is het van belang om het beleid af te stemmen op de ontwikkelingen in de omliggende regio's. In dat opzicht onderschrijft de Adviesgroep het belang van het recente initiatief om te komen tot een zgn. stedelijk netwerk in Zeeland ('de Scheldemondsteden'), waarbij bovenregionale functies worden toebedeeld aan de vier centrumgemeenten in Zeeland. De Adviesgroep adviseert de gemeente Goes haar positie in dit verband mede ten dienste te stellen van de andere Bevelandse gemeenten. De kracht van Goes wordt ontleend aan haar relaties met de omliggende gemeenten en kan niet gelegitimeerd worden door het schimmige verdeel- en heersproces tussen de genoemde steden met de provincie als regisseur.

De Adviesgroep heeft zich vervolgens afgevraagd hoe om te gaan met het dilemma, waarvoor de regio zich mogelijkerwijze gesteld ziet - moet ingezet worden op een ongelimiteerde bevolkingsgroei met als risico, dat de unieke kwaliteiten van het gebied op

termijn ondergraven worden of moet het ontwikkelingsperspectief uitgaan van een meer gematigd groeiscenario?

De Adviesgroep is van mening, dat bevolkingsgroei op zich geen beleidsdoel vormt, maar het gevolg zal zijn van bewust beleid van de samenwerkende overheden om de huidige kwaliteiten te behouden en aanwezige potenties te optimaliseren. Overigens zal deze groei in de ogen van de Adviesgroep niet anders dan beperkt kunnen zijn. Te denken valt aan een toename in de komende 15 jaar van ca. 10 à 15 % boven het huidige inwonertal. Deze groei zal als gevolg de geschetste economische ontwikkelingen vooral de eigen bevolking betreffen. Daarnaast kan rekening worden gehouden met enige vestiging van pensioenmigranten en woonforensen van elders alsmede met de instroom van allochtonen als gevolg van het landelijk spreidingsbeleid van asielzoekers. Bedacht moet overigens worden dat de ontwikkeling van de woningvoorraad niet gelijk loopt met de ontwikkeling van de bevolking als gevolg van verzelfstandiging (huishoudensvorming).

Een bevolkingstoename van de beschreven omvang past naar de visie van de Adviesgroep uitstekend bij een ontwikkelingsperspectief gericht op handhaving en versterking van de unieke identiteit van het gebied.

6. KANSEN EN MOGELIJKHEDEN

inleiding:

De Adviesgroep is van mening, dat waar het gaat om een kritische beoordeling van de huidige economische en ruimtelijke structuur het positieve beeld ten aanzien van de Bevelanden overheerst. Dit betekent niet, dat er zich in de nabije toekomst geen knelpunten zullen voordoen in de economische structuur of dat de kwaliteit van het woon- en leefklimaat onaangetast zal blijven en dat de beleidsmakers de komende jaren rustig achterover kunnen leunen. De Bevelanden vormen geen reservaat, waar de ontwikkelingen die van buiten komen, geen vat op zullen hebben. Dat geldt zeker voor de periode, die direct voor ons ligt en minder florissant dreigt te worden door de ontwikkelingen op het wereldtoneel en de afvlakkende hoogconjunctuur.

Tegen deze achtergrond heeft de Adviesgroep nagedacht over kansen, die het gebied in zich draagt, uitgaande van de beschreven sterke punten.

Getracht is deze kansen en mogelijke taakstellingen te rangschikken naar de thema's economie en werkgelegenheid, landbouw en visserij, toerisme en recreatie, natuur en landschap, wonen en leefbaarheid.

Zo'n indeling blijkt al snel arbitrair te zijn en voor discussie vatbaar. Liever dan ons te verdiepen in de juiste categorisering, schetsen wij de talloze ontwikkelingsmogelijkheden, die wij voor de regio zien, in een samenhangende visie.

Gelet op de opdracht aan de Adviesgroep wordt gestart met aanbevelingen over het beleid ten aanzien van de bedrijventerreinen, gevolgd door een hoofdstuk waarin onze visie wordt weergegeven op de landbouw, landschap en toerisme. Daar aspecten als de kwaliteit van het woon- en leefmilieu naast de aanwezigheid van hoogwaardige voorzieningen niet minder belangrijk zijn als vestigingsfactoren voor economische bedrijvigheid, zal hieraan vervolgens aandacht worden besteed. Dit hoofdstuk over kansen en mogelijkheden zal worden afgesloten met een korte beschouwing over de huidige infrastructuur.

Bij elk hoofdstuk is een kaart gevoegd, waarop de opvattingen van de Adviesgroep in beeld zijn gebracht.

6.1. Kansen en mogelijkheden op het vlak van de economische bedrijventerreinen

Aanbevelingen

- het gemeentelijk beleid op de Bevelanden dient afgestemd te zijn op de ontwikkelingen in het zeehavengebied;
- rekening moet worden gehouden met een verdere verschuiving richting zee van de Antwerpse haven; deze ontwikkeling moet benaderd worden via de vraag welke kansen dit voor de regio biedt; de huidige omvang van het Sloegebied dient ook op de langere termijn beschouwd te worden als maximaal;
- de Adviesgroep stelt voor de ontwikkeling van slechts een beperkt aantal regionale bedrijfsterreinen te bevorderen (Sloepoort, Goes, de Poort naast enkele terreinen voor agri- en aquabusiness) naast sanering van kleinere bedrijfsterreinen ten gunste van meer woningbouw in de dorpen;
- er is op korte termijn behoefte aan een samenhangende visie op het bedrijventerreinenbeleid in de regio;
- er dient een onderzoek te worden opgestart naar de mogelijkheden van totstandkoming van een regionaal ontwikkelings- en grondbedrijf ten behoeve van het gezamenlijk beheer van bedrijventerreinen.

Toelichting:

De Adviesgroep is van mening, dat het zeehavengebied bij uitstek de trekker vormt voor de economische ontwikkeling van Midden Zeeland, dus ook van de Bevelanden. Substantiële groei van de werkgelegenheid valt in de toekomst vooral te realiseren in de havengebieden. Dit zal echter ook leiden tot meer bedrijvigheid en werkgelegenheid op de bedrijventerreinen in de Bevelanden. Alle Bevelandse gemeenten doen er daarom goed aan hun beleid hierop af te stemmen.

Toekomstige kansen liggen primair in de aan-, in- en doorvoer van goederen en diensten, zij het met voorkoming van het risico dat het gebied verwordt tot een versnipperd doorgangshuis van transporten zonder ter plekke toegevoegde waarde. De uitbouw van de voorlandpositie vanuit het water en de opbouw van hoogwaardige logistieke faciliteiten kunnen de gewenste economische groei binnenbrengen. Plannen voor nieuwe bedrijfsvestigingen in en buiten het havengebied moeten gezien worden als een zorg voor de gehele regio en niet alleen van Borsele als enige deelnemer vanuit de Bevelanden in de gemeenschappelijke regeling voor Zeeland Seaports. Ook de aanleg en uitbouw van het geplande nieuwe Sloepoortgebied nabij de ingang van de Westerscheldetunnel bij 's-Heerenhoek zou beschouwd dienen te worden als een regionale aangelegenheid.

De voordelen van de ligging van het Sloegebied mogen ons niet met blindheid slaan ten aanzien van de risico's daarvan. Ontegenzeggelijk hebben alle grote zeehavens in West Europa de neiging naar zee te trekken: Rotterdam, Amsterdam, Londen, Hamburg. Dus ook Antwerpen.

In de komende decennia zal regelmatig de vraag opduiken of Antwerpen verder naar de Zee gaat of de Zee naar Antwerpen. De Adviesgroep realiseert zich dat dit dilemma niet aan een Bevelandse bestuurstaafel opgelost zal worden. De kwestie van de bevaarbaarheid van de Westerschelde is primair een verantwoordelijkheid van de rijksoverheid, omdat dit de verhouding met België raakt.

Beide scenario's achten wij denkbaar en kunnen uiteenlopende consequenties hebben voor het Bevelandse grondgebied. In beide gevallen is het zaak eventuele kansen voor de regio te onderkennen en hierop niet te reageren alsof het louter een bedreiging inhoudt.

Indien de Antwerpse havenautoriteiten er in mochten slagen de kaart te trekken van een verdere zeehavenontwikkeling landinwaarts ligt een volgende verdiepingsfase van de Westerschelde voor de hand, ervan uitgaande dat dit spoort met de uitkomsten van het onderzoek naar de effecten hiervan. De Adviesgroep is van mening dat de keuze voor dit

alternatief optimale kansen zal bieden om op zeer grote schaal gelden te genereren voor landschaps- en natuurbouw in onze regio. Op de mogelijke benutting hiervan komen we terug in het volgende hoofdstuk van dit advies.

De trek van Antwerpen richting Zee biedt daarentegen optimale kansen voor de benutting van het Sloegebied, dat binnen zijn huidige omvang inclusief de op stapel staande containerterminal nog voldoende ruimte biedt. Eerder reeds wezen wij op de positieve uitstraling van deze ontwikkeling op het Bevelandse bedrijfsgebeuren. Een uitbreiding van het zeehavencomplex richting Zak van Zuid Beveland wordt pertinent afgewezen, terwijl de Adviesgroep evenmin geporteerd is voor grootschalige havenontwikkelingen langs de Westerschelde op het grondgebied van de huidige gemeente Reimerswaal. Overigens sluiten wij niet uit, dat het Antwerpse bedrijfsleven minstens zo'n grote voorkeur zal blijken te hebben voor verhuizing naar Zeebrugge. In dat geval zal het nodige ondernomen moeten worden vanuit Zeeland om deze concurrentie met succes te kunnen aangaan.

De Adviesgroep ziet Goes als het Bevelandse centrum waar kantoren en de dienstverlenende sector hun natuurlijke vestigingsplaats hebben. Voor dit doel dient dan ook voortdurend ruimte beschikbaar te zijn om de komst van nieuwe regionaal verzorgende bedrijven en instanties mogelijk te maken.

Deze eis geldt eveneens voor de bedrijvenparken nabij Kruiningen, Yerseke en Kapelle (de Smokkelhoek), die hun kracht juist ontleen aan de clustering van aan elkaar verwante en onderling samenhangende bedrijven op het gebied van verwerking en handel van landbouw- en visserijproducten. Het verdient aanbeveling om op deze locaties op termijn tevens de agribusiness-bedrijven te concentreren, die tot nu toe elders gevestigd zijn in de regio en daar uit hun jasje zijn gegroeid.

Bij deze profilering zullen actuele ontwikkelingen niet veronachtzaamd mogen worden zoals deze zich b.v. in de fruitteeltsector voordoen, waar de centrumfunctie van Kapelle ontegenzeggelijk aan belang heeft ingeboet gedurende de afgelopen jaren. Verdere verschuivingen acht de Adviesgroep in de toekomst niet ondenkbaar, waardoor de vraag zal rijzen wat de Smokkelhoek nog onderscheidt van een 'normaal' bedrijventerrein en waarom dit verder uitgebouwd zou moeten worden.

In het Oosten van het gebied zien wij perspectief voor de ontwikkeling van een nieuw regionaal bedrijventerrein, waar vooral de transport- en logistieke sector ondergebracht zou moeten worden. Op termijn zou deze locatie moeten kunnen uitgroeien tot een multimodaal centrum. Onderzocht moet worden of het huidige terrein de Poort bij Rilland hiervoor het meest geschikte gebied vormt dan wel dat gedacht moet worden aan een locatie meer in het Oosten van de provincie, dicht bij het Schelde-Rijnkanaal.

De Adviesgroep is van oordeel dat in de toekomst een sanering nagestreefd dient te worden van diverse kleinere bedrijfsterreinen (tot 5 ha). Het argument, dat alle kleinere bedrijfsterreintjes gehandhaafd moeten blijven vanwege hun lokaal verzorgende karakter, is achterhaald. Vrijwel zonder uitzondering hebben de hier gevestigde ondernemingen op zijn minst een regionaal verzorgingsgebied. De toename van het woon-werkverkeer, die het gevolg zou zijn van hun verplaatsing naar één van de regionale bedrijfsterreinen, behoeft niet overdreven te worden. Naar ons oordeel zal deze niet zo omvangrijk zijn dat dit werkelijk problemen zal oproepen op het vlak van filevorming en een verontrustende toename van de uitstoot van CO₂ door het verkeer.

De sanering naast revitalisering van bestaande en de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen en verdere clustervorming dienen uiteraard gepaard te gaan met het stimuleren van duurzame bedrijfsprocessen. Naast het bevorderen van synergetische effecten (b.v. op het vlak van het gebruik van grond- en reststoffen), een efficiënt ruimte- en energiegebruik dient veel meer aandacht te worden geschonken aan de landschappelijke inpassing van deze terreinen. Een combinatie met de door ons voorgestelde intensivering van landschapsbouw en natuurontwikkeling ligt voor de hand.

De hierboven geschetste ontwikkelingen zullen niet zonder sturing tot stand komen. Vandaar dat bepleit wordt deze ontwikkeling planmatig en bovendien in regionaal verband aan te

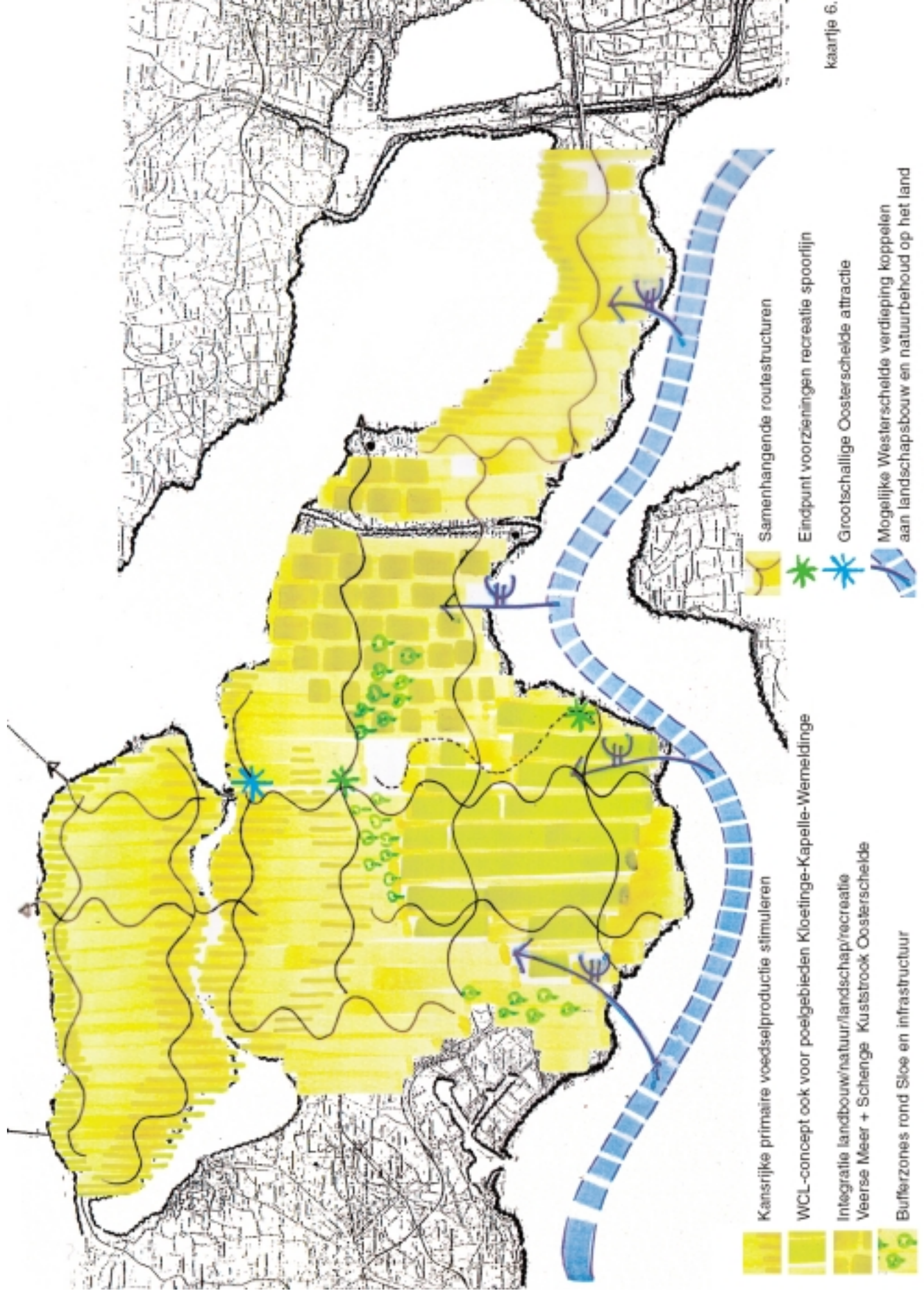
pakken. Voorgesteld wordt om een regionaal ontwikkelings-, grond- en/of exploitatiebedrijf op te richten. Op korte termijn bevelen wij de studie aan om de mogelijkheden hiervan nader te onderzoeken.

Een dergelijke instantie kan er onzes inziens ook toe bijdragen dat de voor- en nadelen evenwichtig ver(ge-)deeld worden over (en tussen) de vijf gemeenten. Hierbij denken wij aan het ruimtebeslag, overlast, maar evenzeer aan de verevening van grondkosten en grondopbrengsten (eventueel vermeerderd via opslagen om kosten elders, b.v. verwijderingskosten, te compenseren). Voorts zijn wij van mening, dat deze gezamenlijke aanpak in het belang is van de onderhavige ondernemers, daar zo'n ontwikkelingsbedrijf de zorg voor de vrijkomende bedrijfspanden mede tot haar verantwoordelijkheid zou kunnen rekenen. Tenslotte is het evident dat zo'n initiatief een positieve uitwerking zal hebben op het imago van de Bevelanden alsmede voor de acquisitie van nieuwe bedrijven.

Bij de voor- en nadelen behoeft niet uitsluitend gedacht te worden aan bedrijfsvestigingen dan wel -verplaatsingen. Heel uitdrukkelijk zou in ditzelfde kader gezien moeten worden of lokale bedrijfsterreinen, die op termijn vrij komen, een bestemming kunnen krijgen in de sfeer van de woningbouw. Binnen het nieuwe R.O.-contourenbeleid moet het geen probleem vormen dit te realiseren. Uiteraard zou dit gepaard dienen te gaan met een grotere bereidheid van gemeenten, die via deze weg gaan beschikken over meer bedrijfsvestigingen, om naar verhouding meer woningbouw te accepteren in hun 'benadeelde' buurgemeenten.

De Adviesgroep stelt dus een uitruil van functies voor tussen de huidige gemeenten, die verder gaat dan louter een concentratie van bedrijfsterreinen.

Het zal duidelijk zijn, dat dergelijke ingrijpende en veelomvattende plannen een realisatietermijn van zeker 15 jaar zullen vergen inclusief het gecompliceerde ontwerp- en voorbereidingstraject dat daaraan vooraf zal gaan. De Adviesgroep is van mening, dat het in ieder geval de moeite zal lonen op korte termijn te starten met het opstellen van een samenhangende visie, welke als leidraad kan dienen voor het bedrijventerreinenbeleid in de regio als geheel. Hierbij zal aansluiting gezocht moeten worden met de reeds ontwikkelde regiovisie voor Borsele, Goes en Kapelle. Deze verdient in de ogen van de Adviesgroep alsnog een "Bevelandse" vertaling.

6.2. Kansen en mogelijkheden voor de landbouw, het landschap en het plattelandstoerisme

Aanbevelingen

- Gelet op het belang van de totale agrarische productieketen voor het economische draagvlak van de Bevelanden is het gewenst, dat gemeenten een ruimtelijk beleid voeren, waardoor de primaire landbouw voldoende ontplooiingskansen behoudt;
- in het landelijk gebied zal de duurzame productie van voedingsmiddelen de belangrijkste economische activiteit blijven; gemeenten dienen agrarische ondernemers, die op andere wijze een inkomen trachten te verwerven op hun bedrijf, te ondersteunen via faciliterend beleid;
- naar het voorbeeld van het WCL-project 'Zak van Zuid Beveland' dienen ook elders in de regio gebiedsgewijze projecten opgezet te worden gericht op verduurzaming van de landbouw en revitalisering van het platteland;
- projecten op het terrein van agrotourisme en plattelandrecreatie dienen met kracht ondersteund te worden via voorwaardenscheppend en onderling afgestemd ruimtelijk beleid;
- er dient een regiodekkend netwerk van fiets-, paardrij- skeeler- en wandelpaden tot stand te worden gebracht;
- er is behoefte aan een aansprekende en grootschalige publiekstrekker en slechtweervoorziening voor de toeristen/recreanten op de Bevelanden; de Adviesgroep doet in dit verband een aantal suggesties;
- de voor de Bevelanden karakteristieke natuur- en landschapswaarden dienen te worden versterkt; daarbij kunnen de gelden worden ingezet, die beschikbaar zijn/komen als gevolg van de lopende c.q. eventuele verdere verdieping van de Westerschelde;
- voor het grondgebied van de Bevelanden dient een samenhangende landschapsvisie te worden ontwikkeld, gericht op de vervolmaking van 'de tuin van Zeeland'.

Toelichting:

De landbouw is eeuwenlang de kurk geweest, waarop de Bevelandse economie dreef. Ondanks de sterke afname van het aantal land- en tuinbouwbedrijven gedurende de afgelopen decennia vormt de totale agrarische productieketen ook thans nog een belangrijke pijler voor de werkgelegenheid en bedrijvigheid in de regio. De Adviesgroep is van mening, dat dit in de toekomst het geval zal blijven.

Kenmerkend voor de agrarische sector is de samenhang tussen de primaire productie op de land- en tuinbouwbedrijven enerzijds en de toeleverende en verwerkende agribusiness anderzijds. Zonder voldoende grondstoffentoevoer uit de naaste omgeving is het gevaar niet denkbeeldig, dat deze agribusiness vroeg of laat naar elders zal uitwijken. Gedoeld wordt hierbij op bedrijven op zulke uiteenlopende gebieden als de aardappelverwerking, uienhandel, graanhandel, groente- en fruitconservering, toelevering van grondstoffen en machines, handel en veredeling van zaaizaden, opslag en afzet van fruit naast enkele niche markten. Juist vanwege deze samenhang is het van uitermate groot belang dat de primaire land- en tuinbouw op Noord- en Zuid Beveland voldoende levensvatbaarheid en body behoudt.

Voor de visserijsector geldt een soortgelijke samenhang tussen de primaire visserijbedrijven en de verwerkende industrie en handel (aquabusiness) in Yerseke. Het belang van juist deze sector zal volgens de Adviesgroep verder kunnen toenemen door de komst van meer viskwekerijen als gevolg van de afnemende zeevisbestanden en het quoteringsbeleid.

Hoewel het beleid in deze sterk bepaald wordt door 'Brussel', wil dat niet zeggen dat de regionale overheden geen instrumenten tot hun beschikking zouden hebben om te bevorderen dat een gezonde landbouwsector haalbaar blijft. Het ligt voor de hand, dat de Adviesgroep hierbij vooral de ruimtelijke inrichting van het landelijk gebied voor ogen heeft. In dat kader zal gestreefd moeten worden naar het tot stand brengen van een duurzaam evenwicht tussen de agrarische sector met moderne, veelal grootschalige bedrijven naast handhaving en versterking van de aanwezige landschapswaarden voor de eigen bevolking en de toerist/recreant. Grootschalige landbouw zien wij daarbij niet als een bedreiging voor het landschap. Een slecht renderende landbouw is dat in onze ogen veel eerder, met als mogelijke gevolgen verloedering en verrommeling van het buitengebied.

De lokale overheid doet er goed aan om agrarische ondernemers bij het moderniseren van hun bedrijven ruimte te bieden voor het toepassen van innovaties en deze niet bij voorbaat onmogelijk te maken door het opleggen van planologische beperkingen. Enig vertrouwen, dat ook agrariërs zorgvuldig wensen om te gaan met het landschap is inmiddels op zijn plaats gebleken. Via een dialoog met het agrarisch bedrijfsleven moet het bijvoorbeeld mogelijk zijn te voorkomen dat de opgeschaalde boerenbedrijven ontsierd worden door steeds gigantischer wordende en on-Zeeuwse bedrijfshallen. Ook zal het toekomstig beleid bedacht moeten zijn op de vraag hoe om te gaan met het steeds vaker voorkomende verschijnsel van de vrijkomende boerderijen en schuren. Een (financiële) inspanning van de zijde van de overheden zal behulpzaam kunnen zijn om op termijn nog een aantal boerderijen te behouden, die zo typerend zijn voor het streekeigene en het cultuurhistorisch erfgoed van de Bevelanden.

In de visie van de Adviesgroep zal in het landelijk gebied de productie van voedingsmiddelen verreweg de belangrijkste hoofdactiviteit blijven. Onder invloed van de vraag van de consument zullen de teeltmethoden steeds duurzamer van karakter worden. Een situatie, waarbij de boeren een royale vergoeding krijgen van de overheid voor het beheer en onderhoud van het landschap lijkt ons vooralsnog illusoir. Deze verwachting sluit echter niet uit, dat de huidige, maar ook toekomstige agrariërs blijvend op zoek zullen (moeten) gaan naar een aanvulling op hun inkomen. Als uitkomst daarvan zal het beeld van de land- en tuinbouwbedrijven steeds pluriformer worden.

Het denken over nieuwe dragers voor de plattelandseconomie dient dan ook gestimuleerd te worden. Dit is tevens van belang om te voorkomen dat in de dorpen en het buitengebied slechts de woonfunctie resteert. Naar de indruk van de Adviesgroep maken de Bevelanden (gemeentebesturen en ondernemers) nog weinig gebruik van dit nieuwe planologisch instrument. Ingespeeld dient te worden op de (financiële) mogelijkheden, die geboden worden via het provinciale project Vitaal Platteland. Het WCL-project 'de Zak van Zuid Beveland' heeft diverse voorbeelden laten zien welke kansen zo'n integrale aanpak biedt voor de verduurzaming van de landbouw en de revitalisering van het platteland (o.a. milieucoöperatie, zorgboerderij, duurzame teeltmethoden in land- en tuinbouw, zwarte bessenproject, streekeigen erven, dijk- en wegbepanting). Soortgelijke initiatieven zouden o.i. genomen kunnen worden op Noord Beveland, waar reeds de nodige aanzetten voor zijn gegeven en op Zuid-Beveland langs de Oosterschelde vanaf het Goese Sas tot aan de Oesterdam.

Daar het agrotourisme tot nu toe nog maar aarzelend op gang komt, adviseren wij de regio als geheel om projecten te stimuleren op dit vlak zoals b.v. bed & breakfast, boerderij- en landschapscampings, recreatie-aspecten als paardenhouderij, etc. Met het oog hierop dienen de gemeenten in gezamenlijkheid en op elkaar afgestemd ruimtelijk en voorwaardenscheppend beleid te ontwikkelen. Dit met als doel om de mogelijkheden op dit specifieke terrein te verruimen, maar tegelijkertijd om te voorkomen dat overal in de regio dezelfde ontwikkelingen op gang worden gebracht.

Voorts dient aandacht besteed te worden aan een regio-dekkend netwerk van verkeersluwe, recreatieve verbindingen tussen steden, dorpen en recreatiecentra in de vorm van fiets-, paardrij-, skeeler- en wandelpaden. Op deze wijze wordt een aantrekkelijke koppeling

gelegd tussen landschap, natuur en cultuurhistorie. Op dit vlak zijn reeds de nodige aanzetten per gemeente aanwezig, maar wat vaak ontbreekt, zijn de intergemeentelijke verbindingen.

Naar wij verwachten zal ook de komende herstructurering van het Veerse Meergebied aantonen, dat het mogelijk is om via een veelomvattende aanpak de belangen van de toeristische sector, de natuur en de landbouw met elkaar te verenigen. Via een gebiedsgerichte benadering kan een nieuw evenwicht tussen deze drie sectoren tot stand worden gebracht met als doel de kernkwaliteiten van de Bevelanden - rust en ruimte - in economische zin uit te nutten via toeristische activiteiten zonder deze kwaliteiten in hun kern aan te tasten.

De Adviesgroep heeft geconstateerd dat op de Bevelanden een aansprekende publiekstrekker en slechtweervoorziening voor recreanten en toeristen ontbreekt. Er werden in het verleden wel diverse aardige initiatieven ontwikkeld, maar de ambities zijn tot nu toe te weinig omvattend gebleken. Te veel wordt gemikt op bijzondere en daardoor weinig omvangrijke doelgroepen. Ook op dit terrein zou het goed zijn als de regio de krachten zou bundelen en zich in gezamenlijkheid zou inzetten voor het tot stand brengen van een toeristische voorziening van formaat, welke een relatie heeft met de Bevelandse identiteit. De Adviesgroep is bijvoorbeeld van mening dat de omringende, grote Deltawateren sterke toeristische potenties in zich dragen, die momenteel onvoldoende worden benut. Daarbij hebben wij niet zozeer de uitbreiding van de watersportrecreatie op het oog, maar meer de ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardige recreatief-toeristische voorziening dichtbij het water zoals een vier- of vijfsterrenhotel annex congrescentrum. Bij wijze van voorbeeld zou ook gedacht kunnen worden aan een Scheldeaquarium en/of duiksportcentrum, gecombineerd met een voorlichtingscentrum over de landbouw, visserij en de natuur. Hiervoor zou in de toekomst planologisch ruimte moeten worden geschapen, waarbij de aan- en afvoer van grote aantallen personen uiteraard een belangrijke voorwaarde vormt. Een geheel ander voorbeeld in dit verband is het treffen van voorzieningen voor natuurliefhebbers (wandelaars/fietsers) om naar vogels te kunnen kijken op punten, waar in het voor- en najaar veel trekvogels passeren of waar veel wintergasten te bewonderen vallen. Waarom zou zoiets op de Waddeneilanden wel lukken en op de Bevelanden niet? Een derde voorbeeld, waaraan gedacht kan worden, is het combineren van uiteenlopende, verspreid in de regio liggende, kleinschalige initiatieven met de eindpuntvoorzieningen nabij de stoomtrein Goes-Borsele met als doel deze attractie meer uitstraling te verschaffen. Ook het streekmuseum in Goes is dringend toe aan een dergelijke upgrading. De Adviesgroep beseft met deze suggesties niet het ei van Columbus aan te dragen, maar benadrukt nogmaals de wenselijkheid ook op dit terrein de koppen in regionaal verband bij elkaar te steken om enkele nieuwe, toeristische producten van formaat te ontwikkelen

Met name voor Noord Beveland ziet de Adviesgroep goede mogelijkheden voor een verdere doorgroei en kwaliteitsverbetering van het toeristisch aanbod op basis van de reeds aanwezige watersportvoorzieningen en bungalowcomplexen gericht op verblijfsrecreatie. Doorslaggevend bij de realisatie van deze vernieuwingen zal uiteraard de inzet van de recreatie-ondernemers zelf zijn. Zij zullen bij hun inspanningen echter moeten kunnen rekenen op een begripvolle overheid, die hen ondersteunt in de vorm van voorwaardenschepend beleid. Als ergens in de regio een plaats is weggelegd voor een permanente dialoog tussen overheid en bedrijfsleven dan is dat wel op Noord Beveland.

Veel aandacht zal in de komende jaren dienen uit te gaan naar een verdere versterking van de voor de Bevelanden karakteristieke natuur- en landschapswaarden. De Adviesgroep denkt daarbij aan het creëren van groene verbindingen van de diverse woonkernen met de aanwezige natuur- en recreatiegebieden, uitgaande van het bestaande dijkenpatroon. Het landschap kan ook verder aangekleed worden via de aanleg van bufferzones langs belangrijke infrastructurele verbindingen en bedrijventerreinen. Op deze wijze zou tevens

voorzien kunnen worden in een opvallende leemte op de Bevelanden - de afwezigheid van recreatieve bossen en parken voor met name de eigen bevolking. Ook de komst van de Westerschelde Containerterminal zou mede aangegrepen kunnen worden om het bestaande landschap verder op te waarderen.

Met het oog op de verbetering van het landschap en mede gelet op de verdere realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur zou gestart dienen te worden met de aankoop van strategisch gelegen gronden en het organiseren van een aanpassingsverkaveling. Het verdient aanbeveling hierbij rekening te houden met de wensen van de landbouw. Moeilijk bewerkbare gronden zijn voor de landbouw minder interessant. Geprobeerd zou dus moeten worden om de nieuwe natuurbouw vooral op die gronden plaats te doen vinden.

Een combinatie met het nieuwe waterbeheersplan van het waterschap ligt in dit verband voor de hand met inbegrip van de ideeën over de waterberging. Inschakeling van de landbouw bij de uitvoering van dit type combi-projecten en agrarisch natuurbeheer dient nadrukkelijk als mogelijkheid onder ogen te worden gezien. Een dergelijke aanpak kan namelijk financiële voordelen opleveren voor de gemeenschap als geheel en tegelijkertijd de individuele boer een aanvullend inkomen bezorgen.

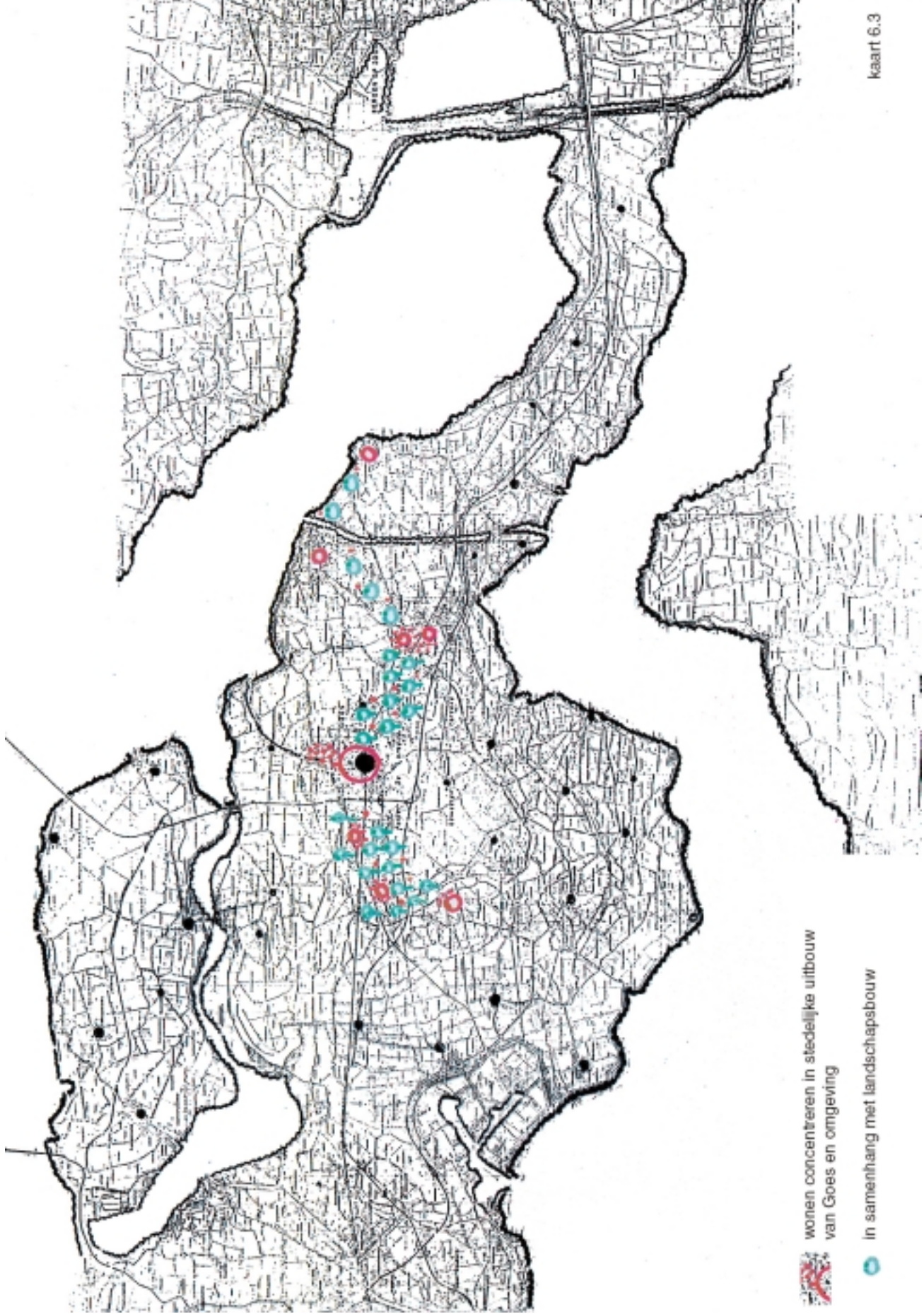
Langs de oevers van de Westerschelde wacht nog steeds de uitdaging om binnen- en buitendijks gestalte te geven aan de wettelijk verplichte natuurcompensatie in verband met de lopende verdieping van deze rivierarm. De betrokken overheden blonken tot nu toe niet uit door het nemen van aansprekende initiatieven om nieuwe natuurwaarden te realiseren in de vorm van zilte en zoute schorren naast slikken, die immers karakteristiek zijn voor de Bevelanden. De introductie van het begrip 'ontpoldering' heeft voor deze ontwikkeling helaas averechts gewerkt. Elders in het land is het uitgangspunt 'ruimte voor het water' inmiddels algemeen aanvaard vanwege het aspect van de veiligheid. De Adviesgroep is van mening dat ook de Bevelandse samenleving in de komende jaren niet aan de discussie over dit onderwerp zal kunnen ontkomen gelet op de stijging van de zeespiegel. Kansen voor deze grootschalige vorm van natuurbouw liggen er voldoende langs de Bevelandse oever zoals b.v. nabij het Zwake, de veerhaven en het tolplein bij Kruiningen na vertrek van de P.S.D. en bij den Inkel. Bescherming van het archeologisch belangrijke Schor van Waarde mag evenmin nog langer uitgesteld worden. Geld voor deze doelen zal geen enkel probleem vormen, als een verdere verdieping wordt aanvaard.

Het zal duidelijk zijn, dat deze en andere initiatieven op het vlak van natuur en landschap eveneens een gemeentegrensoverschrijdend draagvlak veronderstellen om de kans van slagen groter te maken. De aanwijzing van Zeeland en dus ook van de Bevelanden als Nationaal Landschap zal, zonder overdreven verwachtingen te koesteren met beide (of beter gezegd, met tien) handen moeten worden aangegrepen. De Vijfde Nota omschrijft het begrip Nationaal Landschap als volgt: 'Het gaat om grotere eenheden waarbinnen het geheel van steden, dorpen, landschap, natuur en cultuurhistorie om een samenhangend beleid vraagt. Het zijn landschappen met een sterke eigen identiteit, die karakteristiek zijn voor Nederland en waar wonen, recreëren, natuur en landschap samengaan. Uitgangspunt voor het beleid zijn behoud en de ontwikkeling van de identiteit en het combineren van kwaliteit van het landschap met ruimte voor investeringen, die deze kwaliteit kunnen vergroten'. Einde van een citaat, dat geschreven lijkt te zijn met de Bevelanden op het netvlies.

Hoewel de inhoud van het uitvoeringsprogramma nog niet door de Minister van VROM bekend is gemaakt, is al wel duidelijk dat hierbij de nodige financiële middelen behoren. Reden temeer om als betrokken lokale overheden dit middel op voorhand te omarmen en niet over te laten aan de natuur- en milieuorganisaties. Een brede coalitie tussen landbouw, recreatie en natuur onder aanvoering van de samenwerkende gemeentelijke overheden ligt onzes inziens in het geval van de Bevelanden voor de hand. Hiermee behoeft niet gewacht te worden tot alles over het instrument Nationaal Landschap bekend is of totdat, zoals verondersteld kan worden, de provinciale overheid het initiatief tot zich trekt voor geheel Zeeland.

De totstandkoming van een regionale landschapsvisie zal onzes inziens onontbeerlijk blijken. Begonnen zou kunnen worden met het in gezamenlijkheid formuleren van condities en spelregels, waaronder door alle betrokkenen meegewerkt kan worden aan de realisatie van zo'n Bevelands Landschap.

Tenslotte herhalen wij op deze plaats de noodzaak van het ontwikkelen van een samenhangende structuurvisie voor de Bevelanden, waarmee wij ook de vorige paragraaf afsloten. In zo'n lange termijnplan dienen de maatregelen beschreven te worden, opdat het Bevelandse buitengebied landschappelijk maar ook economisch de kwaliteiten behoudt, die het nu en in de toekomst voor de samenleving in zich draagt – als “tuin van Zeeland”!

 wonen concentreren in stedelijke uitbouw van Goos en omgeving

 in samenhang met landschapsbouw

kaart 6.3

6.3. Kansen en mogelijkheden ten aanzien van het woonmilieu en voorzieningen

Aanbevelingen

- de reeds vastgestelde regiovisie voor de stedelijke ontwikkelingszone Goes e.o. dient te worden uitgebouwd tot een Bevelandse regiovisie, welke als bouwsteen moet gelden voor het nieuwe streekplan Zeeland;
- het wonen dient geconcentreerd te worden in de band Heinkenszand, Goes, Kapelle, Yerseke;
- er is behoefte aan een permanent inzicht via monitoring in de aanwezige woningvoorraad, de kwalitatieve vraag naar en kwantitatieve behoefte aan woningen;
- de Adviesgroep is van mening dat meer differentiatie in woningaanbod en -woonmilieu's in het stedelijk centrum Goes c.q de 'dorpen' geboden is en doet daarvoor diverse suggesties;
- het proces van schaalvergroting van voorzieningen is nog niet ten einde gekomen; Goes fungeert in dit verband steeds meer als centrumgemeente voor de gehele regio; voor bepaalde voorzieningen biedt zelfs de Bevelanden onvoldoende draagvlak; in het verlengde daarvan is intergemeentelijke samenwerking geboden met het oog op afstemming van het overleg met de omliggende regio's naast gezamenlijke belangenbehartiging;
- voor de kleinere kernen betekent het proces van schaalvergroting, dat de woon- en leeffunctie het belangrijkste wordt; de zorg hiervoor en voor de kwetsbare bevolkingsgroepen is een blijvende taak voor de gemeentebesturen; er dient echter meer begrip te ontstaan voor het onontkoombare feit dat niet alle voorzieningen in alle kleine kernen gehandhaafd kunnen blijven;
- er is behoefte aan verbetering van het (zwakke) cultureel klimaat in de regio de Bevelanden door een gezamenlijke inspanning van alle gemeenten;
- het imago van de Bevelanden zou gediend zijn met het jaarlijks organiseren van één of enkele grootschalige publieksevenementen door een op te richten regionale publiek-private stichting.

Toelichting:

De Adviesgroep is van mening dat het woonmilieu en de aard en omvang van de aanwezige voorzieningen in de regio als één van de sterkste, zo niet het sterkste punt vormt van de regio. Betwijfeld moet echter worden of dit ook buiten onze regio zo gezien wordt, wellicht met uitzondering van een aanzienlijke groep woonforensen en (de veel kleinere) groep Zeeuwen, die op latere leeftijd wensen terug te verhuizen naar het (ei)land van herkomst. Het is de Adviesgroep opgevallen, dat ten aanzien van het woningbouwbeleid sprake is van meer of minder latente concurrentiegevoelens tussen de vijf gemeenten. Op zich behoeft dit geen bezwaar te vormen, maar meer kwantitatieve afstemming naast onderscheid en meer variatie in kwalitatieve woonmilieus zou de regio als geheel ten goede komen.

Op dit gebied is overigens al een voortreffelijke stap gezet in de vorm van de zgn. regiovisie voor de 'stedelijke ontwikkelingszone Goes', welke zich ook uitstrekt over Borsele en Kapelle. Veel van wat de Adviesgroep op dit vlak naar voren had kunnen brengen, maakt onderdeel uit van deze visie voor de drie genoemde gemeenten.

In dit advies bepleiten we daarom met enige nadruk om deze visie op korte termijn om te bouwen tot een Bevelands verhaal vanuit de overtuiging, dat niet alleen Borsele, Goes en Kapelle gezien moeten worden als één woon- en werkregio, maar geheel Noord- en Zuid-Beveland. De Adviesgroep geeft daarbij in overweging om het gebied tussen Heinkenszand, Goes, Kapelle via Wemeldinge of Kruiningen naar Yerseke als een samenhangende "band" te zien, waar het wonen wordt geconcentreerd.

De regiovisie van de drie genoemde gemeenten beschouwen wij daarmee niet als een achterhaald en onnodig stuk, maar kan onzes gezien worden als een onmisbare tussenstap, die gezet moest worden om tot het inzicht te geraken, dat voor de toekomst primair een Bevelandse visie vereist is. Uiteraard hebben wij er begrip voor, dat niet iedereen zit te wachten op zo'n nieuwe krachtsinspanning ('herhalingsoefening' zo men wil). In de ogen van de Adviesgroep is dit onvermijdelijk gezien de grootschalige ontwikkelingen, die op de Bevelanden als geheel afkomen in de vorm van de opening van de Westerscheldetunnel, de toekomstige ontwikkelingen rondom het zeehavengebied, de uitdaging om de recreatief-toeristische sector kwalitatief op niveau te brengen, de noodzakelijke revitalisering van de landbouw en het platteland naast de wenselijkheid om de landschappelijke waarden van het gebied te versterken. Al deze uitdagingen vereisen een gemeenschappelijk en planmatig antwoord.

De Adviesgroep stelt voor het werk hieraan met spoed ter hand te nemen, opdat de Bevelandse regiovisie een belangrijke bouwsteen kan vormen voor het nieuwe streekplan, dat vermoedelijk in 2006 formeel zal worden vastgesteld. Verondersteld mag worden, dat de voorbereidingen hieraan 3 jaar eerder zullen starten.

Eén van de heikele punten in zo'n visie zal de verdeling vormen van de woningbouwcontingenten over de huidige vijf gemeenten en vervolgens daarbinnen over de diverse kernen. Het provinciale streven uit te gaan van een verdeling van 70% in de stedelijke ontwikkelingszone Goes-Kapelle-Borsele en 30% daarbuiten wordt voor de korte termijn onderschreven. Wel pleiten wij ervoor de kern Yerseke in dit geval mee in de beschouwingen op te nemen.

Op de langere termijn zal sturing in deze kunnen worden gerealiseerd via het aanbrengen van rode en groene contouren zoals voorzien in de vijfde nota r.o. Bovendien zullen de gemeenten gezamenlijk een goed inzicht dienen te hebben in de aanwezige woonvoorraad, de kwalitatieve vraag naar en de kwantitatieve behoefte aan woningen bij de eigen bevolking en daarbuiten (wat zullen gevolgen zijn van de opening van de Westerscheldetunnel?). Dit vereist een min of meer permanent inzicht in de ontwikkelingen op de regionale woningmarkt, hetgeen via monitoren te bereiken valt. Voorzover bekend bij de Adviesgroep stamt het laatstgehouden onderzoek uit 1998, een onderzoek dat bovendien nogal ter discussie heeft gestaan.

De Adviesgroep acht het gewenst met het oog op handhaving van een zo omvangrijk mogelijk buitengebied in de Bevelanden dat compacte nieuwbouw in de stedelijke kern Goes beleidsmatig de voorkeur krijgt boven het aanleggen van steeds weer nieuwe en karakterloze nieuwbouwwijken nabij de kernen 's-Gravenpolder, Heinkenszand en Kapelle. Uitbreiding van het woningbestand in de dorpen zou minder in de vorm van de huidige nieuwbouwwijkjes ('witte pest') moeten plaatsvinden, maar meer via inbreiding en hoogwaardige invulling van vrijkomende locaties binnen de bebouwde kom als gevolg van b.v. bedrijfsverplaatsingen. Bovendien menen wij, dat tal van Bevelandse dorpen op termijn niet ontkomen aan vernieuwingsprojecten, omdat de kwaliteit van diverse woningen in de dorpskern zodanig is, dat op termijn verloedering danwel leegstand kan dreigen. Dit probleem zal voor de overheid niet eenvoudig zijn om aan te pakken, daar het hier in de regel gaat om eigen woningen. De medewerking van kapitaalkrachtige aspirant-huiseigenaren zal hierbij onontbeerlijk zijn, wat ongetwijfeld zal leiden tot de roep om meer vrijheid. Naar de mening van de Adviesgroep zouden de gemeenten (en provincie!) er goed aan doen hieraan gehoor te geven om de dorpen niet op slot te doen. Ook de woningcorporaties zullen hun woningbestand in de dorpen permanent tegen het licht moeten houden om te beoordelen of de kwaliteit nog voldoet aan de huidige woonwensen. Laat men dit alles na dan kan dit leiden tot ongewenste gevolgen in de vorm van een geringer sociaal aanzien en minder aantrekkingskracht van de betreffende wijken of buurten bij nieuwe inwoners.

De differentiatie in woonmilieus zal meer aandacht moeten krijgen. Nieuwbouw in Goes onderscheidt zich thans in kwalitatieve zin niet of nauwelijks van die in Kapelle of Heinkenszand,

terwijl toch meer verwacht mag worden van het wonen in een hoogwaardig stedelijk woonmilieu. Het omgekeerde geldt ook, d.w.z. nieuwbouwwijken en woningbouw buiten Goes zouden vaker dan thans het geval is qua karakter moeten overeenstemmen en een organisch geheel vormen met de historisch gegroeide en uiteenlopende bebouwingspatronen van de diverse kernen in de regio.

Een reconstructiegebied van een bijzondere omvang vormt het oude haven- en industriegebied in Goes langs het kanaal naar het Goese Sas. De Adviesgroep adviseert om de aanpak hiervan in regionaal verband te bezien, omdat dit wellicht tevens een oplossing zal kunnen bieden voor de oplossing van knelpunten elders in de regio zoals het gebrek aan ouderenhuisvesting. Dit probleem zal in de komende jaren alleen maar groter worden als gevolg van de steeds ouder wordende bevolking, de wens om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen en de instroom van pensioenmigranten van elders. De oplossing om in elke kern buiten Goes in dit verband gecombineerde woonzorgvoorzieningen tot stand te brengen zal volgens de Adviesgroep financieel niet haalbaar blijken, terwijl wij er bovendien van overtuigd zijn, dat menig ouderenpaar in de toekomst de voorkeur zal geven aan vestiging in de centrumgemeente met de nodige voorzieningen en het winkelapparaat dicht bij de hand (ook ouderen worden in mentaal opzicht mobieler). Hierbij zal als voorwaarde gelden, dat er voldoende zgn. 'levensloopbestendige' woningen beschikbaar zijn.

In hoofdstuk 6.1 heeft de Adviesgroep de aanbeveling gedaan een regionaal ontwikkelings- en grondbedrijf te starten. Een dergelijke instelling zou op termijn wellicht ook goede diensten kunnen vervullen bij de (re)constructie van nieuwe woonmilieus en de start van woningbouwprojecten.

De kern Goes fungeert op het vlak van voorzieningen voor de gezondheidszorg, voortgezet onderwijs, dienstensector, winkelapparaat momenteel als het onomstreden centrum van de regio. Deze ontwikkeling heeft in de afgelopen 15 tot 20 jaar zijn beslag gekregen, eerst zeer ten nadele van de als zodanig ervaren leefbaarheid in de dorpen, hetgeen nog eens extra onderstreept werd door de verminderde dienstverlening door het openbaar vervoer. Naar de indruk van de Adviesgroep is de vraag wat in dit verband oorzaak was en wat gevolg niet eenduidig te beantwoorden. Het effect van de toegenomen mobiliteit en de aanschaf van een eigen auto naast de wens van consumenten en cliënten om meer keuzes te kunnen maken en kwaliteiten te kunnen vergelijken, liggen in ieder geval mede ten grondslag aan wat als verschraving van het platteland wordt betiteld. De plattelandsbevolking kan in dit verband niet helemaal de handen in onschuld wassen.

De vraag zal zich in de komende 15 jaar voordoen of dit proces van schaalvergroting en horizonverruiming nog verder zal voortschrijden. Het is de stellige indruk van de Adviesgroep, dat dit niet moet worden uitgesloten. Het zal heel wat inspanningen van de regio als geheel vergen om het bestaande voorzieningenniveau kwalitatief op peil te houden. Ter illustratie kan b.v. gewezen worden op de gang van zaken rond het streekziekenhuis in Goes. Het aanbod van de zgn. basiszorg zal voorlopig nog wel gegarandeerd blijven, maar de vraag is actueel hoe het in de toekomst zal gaan met de meer complexe specialismen. Verdergaande concentratie en samenwerking met het Streekziekenhuis Walcheren liggen in de rede. De Adviesgroep acht dit niet zonder meer een te betreuren ontwikkeling gezien het toegenomen belang van poliklinische hulp en dagbehandeling boven opname in het ziekenhuis. Ook de bevolking van Midden-Zeeland heeft recht op de best mogelijke gezondheidszorg in een optimaal toegerust ziekenhuis. Wat in ieder geval moet blijven bestaan, zijn goed bereikbare 'steunpunten' van zo'n high-tech ziekenhuis.

Dit voorbeeld, waarbij het draagvlak van de Bevelanden te smal blijkt te zijn om bepaalde voorzieningen overeind te houden, zal zich waarschijnlijk steeds vaker en ook in andere maatschappelijke sectoren gaan voordoen. Het zal de lokale overheden dwingen tot samenwerking en afstemming van beleid met de omliggende regio's om de belangen van de eigen burgers te behartigen. Te verwachten valt dat Goes hierin vaak het voortouw zal hebben, maar volgens de Adviesgroep zal deze ontwikkeling ook consequenties dienen te hebben voor de bestuurlijke samenwerking en het overleg in de regio. Regionale samenwerking is bovendien

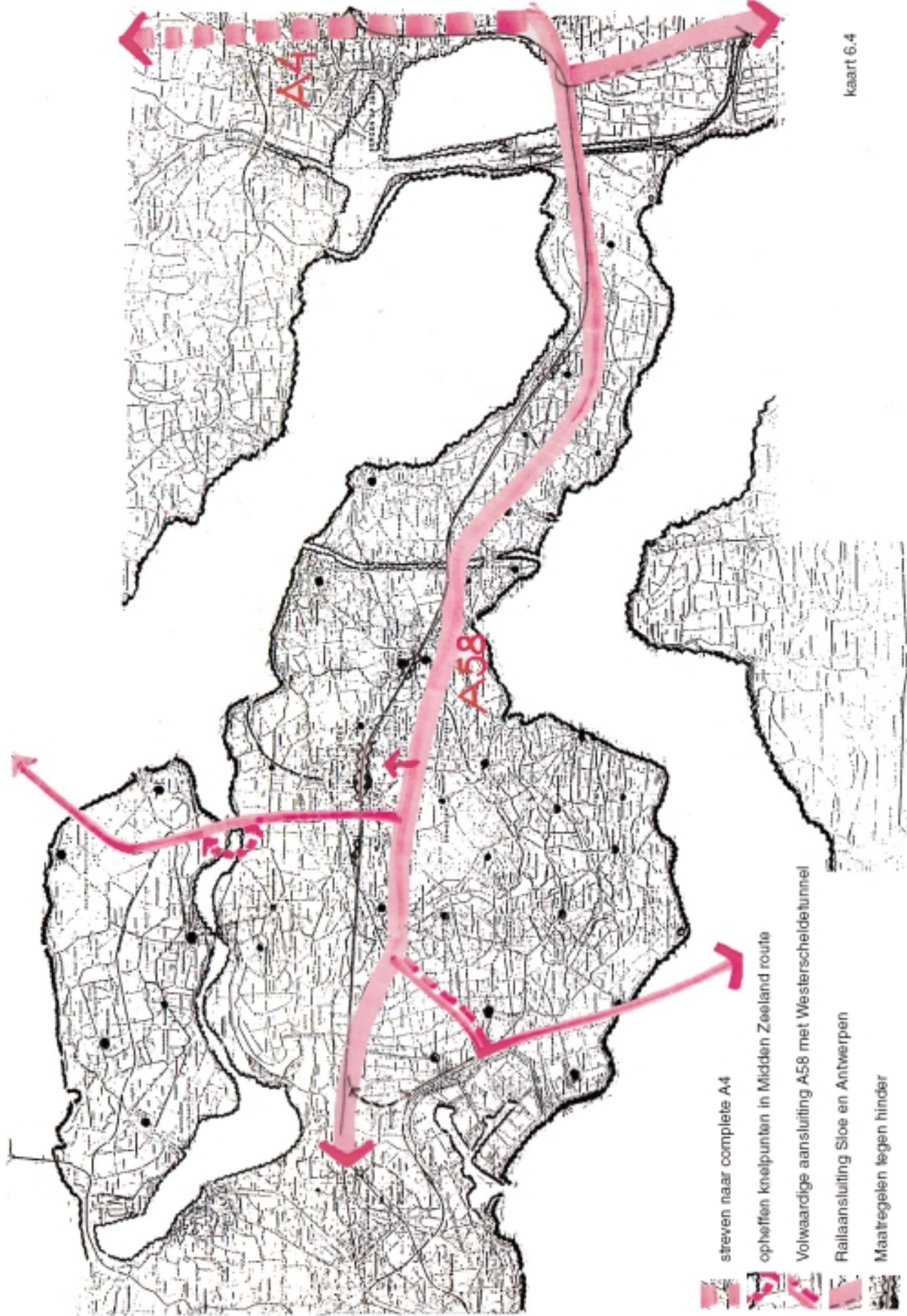
zonder meer een 'must' in die situaties, waarin de lokale overheid slechts een beperkte invloed heeft zoals in het bovenbeschreven geval van de ziekenhuiszorg.

Wat betreft het voorzieningenniveau in de kleine kernen zal de illusie moeten worden losgelaten, dat 'alles overal' aanwezig kan en moet zijn. Winkels zijn verdwenen, postkantoren beperken zich tot een minimumdienstbetoon, de banken zijn slechts benaderbaar via de automaat, de garage en het tankstation zijn gesloten en de diverse waarnemingsgroepen van de huisartsen sluiten zich aaneen op regionaal niveau. Het marktdenken geeft bij dit proces de toon aan. Ook de overheid blijft niet achter op het terrein van concentratie en schaalvergroting door bijv. discussies te entameren over grootschaliger organisatievormen voor de scholen en de brandweer en door geen bejaardencomplexen meer te bouwen in alle kernen. De enige functie, die in de dorpen aanwezig zal blijven, is de woon- en leef functie.

De Adviesgroep is van mening dat het hier een niet te keren ontwikkeling betreft. Voor de gemeentelijke overheid houdt dit de opdracht in om zo goed mogelijk gestalte te geven aan de woonomgeving in de dorpen. Daarnaast draagt het de verantwoordelijkheid voor het instandhouden van een multifunctioneel, up-to-date en flexibel ingericht gemeenschapscentrum naast voorzieningen voor weinig mobiele en kwetsbare bevolkingsgroepen zoals de jeugd, de ouderen die op het vertrouwde dorp willen blijven wonen, en de gehandicapten.

De Adviesgroep is tenslotte van mening, dat het cultuurbeleid in de regio als zwak te typeren valt als dit wordt gelegd langs de maatstaf van de vestigingsfactoren. Ontegengesteld is een breed spectrum van mogelijkheden aanwezig voor diegenen, die geïnteresseerd zijn in deelname aan amateuristische kunstbeoefening. Op het vlak van het professionele podiumbeleid en beeldende kunsten is de regio om het op zijn zachtst te zeggen niet overbedeeld. Het gebrek aan belangstelling bij de overige Bevelandse gemeentebesturen voor de totstandkoming van een nieuwe en regionale schouwburg in Goes, achten wij in dit opzicht veelzeggend. Bij een economisch bruisende regio behoort ook een interessant en spannend cultureel klimaat met van tijd tot tijd grootscheepse en aansprekende activiteiten. Onzes inziens ontbreekt het daaraan op de Bevelanden.

Een positieve ontwikkeling daarentegen, die de steun van alle gemeenten verdient, zien wij in de komst van een multifunctioneel Zeeland Expopark in de plaats van de huidige, verouderde Zeelandhallen. Hierdoor zal het o.i. ook mogelijk worden te voorzien in een opvallende lacune - het ontbreken van één of meer grootschalige publieksevenementen, die er mede toe bij kunnen dragen, dat het Bevelandse imago in den lande wat meer bekendheid en glans verkrijgt. In dit verband wordt de oprichting aanbevolen van een publiek-private stichting, gericht op de organisatie van publiekstrekkingen, die de Bevelanden op de kaart kunnen zetten en verder gaan dan een braderie of een geslaagd dorpsfeest. Om de gedachten te bepalen, wijzen wij op de Mossel feesten, maar dan grootser. De Adviesgroep ziet ervan af in dit verband andere concrete voorbeelden te noemen, maar beveelt in ieder geval aan een relatie te leggen met thema's, waarop de Bevelanden sterk zijn.

kaart 6.4

6.4. Beschouwing over de infrastructuur

Aanbevelingen

- de Adviesgroep is van mening, dat er niet zo heel veel mankeert aan de bovenlokale wegenstructuur op de Bevelanden en dat derhalve geen bijzondere acties nodig zijn;
- uitzondering hierop vormt de wenselijkheid van een vierbaansverbinding tussen het Sloegebied/Westerscheldetunnel en de A-58, een afslag van de A-58 naar en van het Goese ziekenhuis en Goes-Zuid alsmede een vermindering van de diverse vormen van overlast als gevolg van het toenemende goederenvervoer langs de spoorlijn Sloegebied - West Brabant;
- de gezamenlijke gemeentebesturen dienen zich voorts in te zetten voor een spoedige aanleg van de Zoomweg-Noord; dit ter ontlasting van de route naar het Noorden door Midden-Zeeland.

Toelichting:

De Adviesgroep is van mening, dat gegeven de huidige verkeersdruk er op dit moment niet zo heel veel mankeert aan de bovenlokale wegenstructuur op de Bevelanden, afgezien van enkele bekende knelpunten zoals bij de Zandkreeksluis en de bereikbaarheid van het Goese industrieterrein. Zoals bekend wordt momenteel min of meer voortvarend gewerkt aan de oplossing van deze problemen.

De Adviesgroep heeft zich vervolgens de vraag gesteld welke consequenties de opening van de Westerscheldetunnel zal hebben voor de verkeersafwikkeling evenals de komst van de Westerschelde Containerterminal en niet te vergeten de verdere invulling van het zeehavengebied. Uiteraard zijn ook wij van mening dat het Sloegebied en de Westerscheldetunnel via een vierbaans autoweg met de A-58 verbonden moeten worden. Ook de bereikbaarheid van het Goese ziekenhuis en de wijk Goes-Zuid dient verbeterd te worden via een afslag van/naar de A-58. Gezien de recente aandacht voor deze problemen bij de diverse overheden is de Adviesgroep niet pessimistisch gestemd over de oplossing van deze knelpunten.

Al met al onderschrijven wij de stelling niet zoals neergelegd in de uitgangspuntennotitie (bijlage 1) dat er sprake zou zijn van toenemende congestie en afnemende bereikbaarheid op de Bevelanden.

Op de wat langere termijn achten wij het handhaven van een goederenspoorlijn naar Brabant, die de Bevelandse centrumgemeente in tweeën splitst, problematisch, ondanks alle toezeggingen om deze overlast te mitigeren. Soortgelijke problemen doen zich voor in Kapelle en in enkele kernen van de gemeente Reimerswaal. Het is daarom een goede gedachte van het provinciaal bestuur om samen met de betrokken gemeentebesturen op korte termijn de mogelijkheden van alternatieve spoorwegtracés in beeld te brengen. Wij lopen niet vooruit op de uitkomsten van dit onderzoek.

Pleidooien om met name de wegenstructuur richting Rotterdam ingrijpend op te waarden via de Midden-Zeeland- en/of de Dammenroute onderschrijft de Adviesgroep echter niet met in het achterhoofd haar principiële keuze de huidige begrenzing van het Sloegebied als maximum te zien. Corridorvorming langs een dergelijke route in de karakteristieke open ruimte van Noord Beveland ligt dan al snel op de loer. Bovendien heeft de Adviesgroep overwogen, dat er ongetwijfeld shortsea-verbindingen zullen ontstaan tussen de Zeeuwse havens en Europoort alsmede de toekomstige havens op de Tweede Maasvlakte. Dit alles overziende worden de Bevelandse gemeentebesturen geadviseerd zich vooral sterk te maken voor een spoedige aanleg van de Zoomweg-Noord vanaf Bergen op Zoom naar Dinteloord.

7. BESTUURLIJKE ORGANISATIE

Aanbevelingen

- de Adviesgroep is van mening dat de evenwichtige ontwikkeling van de regio als geheel gediend zal zijn met het middel van een fusie tussen de vijf gemeenten;
- bezwaren hiertegen dat dit de afstand bestuurders - bestuurden vergroot, kunnen worden ondervangen door binnengemeentelijke decentralisatie, toepassen van digitale communicatievormen naast het openhouden van de huidige gemeentesecretarieën voor publieks- en baliefuncties;
- voor de korte termijn, d.w.z. direct na de gemeenteraadverkiezingen in maart a.s., wordt geadviseerd het huidige Bestuurlijk Platform als overlegorgaan te continueren met het oog op de mogelijkheid van regionale afstemming van het ruimtelijk en economisch beleid naast gezamenlijke belangenbehartiging;
- zodra er voldoende draagvlak blijkt te bestaan om de diverse aanbevelingen van de Adviesgroep in praktijk te brengen, zal het noodzakelijk zijn over te stappen op een minder vrijblijvende vorm van samenwerking en een gemeenschappelijke regeling te treffen met als doel regionale aansturing en besluitvorming.

Toelichting:

De grondgedachte voor het voorliggende advies wordt gevormd door de overtuiging, dat de Bevelanden één geheel vormen - in fysiek-geografische zin, qua landschap en infrastructuur, in economisch en sociaal opzicht -. Wat opvalt, is de evenwichtige opbouw van het gebied: duidelijke afgrenzing van stad en platteland, spreiding van de bevolking over meerdere kernen van uiteenlopende grootte, breed geschakeerd en veelzijdig bedrijfsleven, heldere infrastructuur, gelaagd en elkaar aanvullend voorzieningenniveaus, rust en ruimte. Tegelijkertijd ligt het gevaar van versnippering op de loer, doordat constant geknabbeld wordt aan de beschreven kernkwaliteiten van het gebied. Deels is dit het gevolg van de veelheid aan kleinschalige initiatieven, die door (of in) de vijf gemeenten afzonderlijk worden ondernomen; anderdeels valt dit toe te schrijven aan grootschalige ingrepen, die 'van buiten' op de regio af komen.

Indien in de komende decennia geen ommekeer optreedt in dit afkalvingproces, is het gevaar niet denkbeeldig dat de Bevelandse samenleving op een bepaald moment tot het besef zou kunnen komen, dat de identiteit van de eigen regio verloren is geraakt. Opgegaan in een veelheid van karakterloze uitbreidingswijken, een aaneengesloten corridor van bedrijfshallen langs de A-58, uitgestorven dorpen, een uitgehold en inadequaat voorzieningenniveau in de centrumgemeente, een verrommeld en verloederd landschap, een verouderde bevolking. Kortom, een samenleving rijp voor de sloop om ruimte te maken voor een verdere uitbreiding van de haven van Antwerpen richting zee.

Angst voor een dergelijk doemscenario is geen goede raadgever. Veel beter is het daarentegen om uit te gaan van geloof in eigen kracht en de mogelijkheden en kansen na te streven, die in dit advies zijn beschreven. Echter, daarbij acht de Adviesgroep een regionale aanpak en regionale sturing onontbeerlijk. De grote uitdaging voor de komende jaren zal liggen in het *op alle terreinen optimaliseren van de aanwezige potenties*. Wij achten het daarbij *onverstandig er één aspect uit te tillen ten koste van andere kwaliteiten*. Voor zo'n integrale aanpak is een manier van samenwerken nodig, waarbij over de gemeentegrenzen heen gekeken wordt en men elkaar als gemeenten onderling kansen gunt. Niet een beleid van elkaar beconcurreren moet voorop staan, maar het bundelen van de krachten om in gezamenlijkheid een beperkt aantal sterke punten tot ontwikkeling te brengen. In plaats van 'overal alles' (en dus 'nergens iets') pleit de Adviesgroep voor een regionale benadering, waardoor een evenwichtige spreiding van activiteiten en voorzieningen kan worden bereikt

De Adviesgroep is van mening, dat deze boodschap niet als werkelijk nieuw of verrassend behoeft te worden ervaren. In feite vloeit dit pleidooi ten gunste van regionale aansturing direct voort uit de opdrachtformulering, welke zij bij haar instelling heeft meegekregen van het Bestuurlijk Platform (bijlage 1).

Nieuw zal wel zijn de stellige opvatting van de Adviesgroep, dat de vijf Bevelandse gemeenten op termijn (5 à 10 jaar) niet kunnen ontkomen aan een fusie. Niet omdat het rijk of de provincie dit zou wensen, maar omdat dit logischerwijze voortvloeit uit de beschreven kansen en mogelijkheden voor de regio als geheel. Positief geformuleerd zien wij een dergelijke bestuurlijke krachtenbundeling *via een gemeentelijke herindeling dus als het meest geschikte middel, niet als doel*, om de kwaliteiten van de regio de Bevelanden te behouden en verder te verbeteren.

Niet alleen de evenwichtige ontwikkeling van de regio als geheel is gediend met zo'n krachtiger en eenduidige bestuurlijke regiefunctie. Ook zou de nieuwe gefuseerde gemeente volgens de Adviesgroep meer gewicht in de schaal leggen en beter zijn toegerust om tegenspel te kunnen leveren in het overleg met andere overheden, de provincie voorop, en maatschappelijke organisaties. Ook verwachten wij dat hierdoor (nog) beter gekwalificeerde krachten kunnen worden aangetrokken ten behoeve van het ambtelijk apparaat teneinde de bestuurlijke keuzes voor te sorteren en nader uit te werken.

Een gemeentelijke herindeling, die - zo leert de ervaring - uit vrije wil wordt ondernomen, heeft bovendien als voordeel, dat deze betrekkelijk snel geëffectueerd kan worden.

Tegenwerpingen, dat door een fusie het bestuur steeds verder af komt te staan van de bestuurd, achten wij begrijpelijk, maar niet onoverkomelijk. Door de centralisatie gepaard te laten gaan met de invoering van een systeem van binnengemeentelijke decentralisatie, toepassen van digitale communicatievormen naast het openhouden van de huidige gemeentesecretarieën voor de meest voorkomende publieks- en baliefuncties kan aan dit bezwaar tegemoet gekomen worden. Het motto moet zijn: organiseer regionaal wat moet, doe lokaal wat kan!

De Adviesgroep is realistisch genoeg om te beseffen, dat het advies om op vrijwillige basis een gemeentelijke herindeling na te streven niet onmiddellijk op applaus zal behoeven te rekenen. Er zal een tijd van gewenning nodig zijn aan dit idee. Vandaar een vervolgdadvies voor de kortere termijn.

Allereerst wensen wij te benadrukken, dat het initiatief om een Bestuurlijk Platform in te stellen, bestaande uit de portefeuillehouders ruimtelijke ordening c.q. economische zaken van de vijf Bevelandse gemeenten alle lof verdient en onzes inziens gecontinueerd dient te worden na de gemeenteraadsverkiezingen op 6 maart a.s. Doel van dit Platform zou moeten zijn om te fungeren als permanent overlegorgaan tussen de dagelijkse gemeentebesturen teneinde de vinger aan de pols te kunnen houden bij de actuele ontwikkelingen op de genoemde terreinen, uitmondend in gezamenlijke belangenbehartiging en andere acties. Bovendien is een dergelijk orgaan van belang om de adviezen, die hierbij worden gepresenteerd, na een gemeentelijke consultatieronde nader te wegen en verder uit te werken. In die zin zouden wij het spijtig vinden als het huidige Platform op zijn minst geen vervolg zou krijgen om de follow-up te bewaken van dit advies.

De volgende vraag zal zijn welke status het Bestuurlijk Platform zal dienen te krijgen. Zo lang het blijft bij taken als overleg en afstemming op regionaal niveau, kan volstaan worden met een samenwerkingsovereenkomst. Zodra echter regionale aansturing en besluitvorming noodzakelijk worden geacht, zal een gemeenschappelijke regeling het meest voor de hand liggende bestuurlijke instrument zijn. In dit geval, waar het gaat om de bevordering en coördinatie van ruimtelijke en economische ontwikkelingen waar gemeenten van nature elkaars concurrenten zijn, acht de Adviesgroep welslagen van het regionaal overeengekomen beleid onmogelijk zonder een zekere mate van overdracht van gemeentelijke bevoegdheden aan een autonoom regionaal bestuursorgaan. In dit verband benadrukt de Adviesgroep nogmaals de noodzaak van een spoedige oprichting van een gemeenschappelijk grond- en ontwikkelingsbedrijf.

Afrondend is de Adviesgroep van mening, dat waar gemeentelijke herindeling het optimale middel is om de beschreven doelen te realiseren, het “kleine kwaad” van de gemeenschappelijke regeling als een nuttige eerste stap beschouwd kan worden.

8. INPERKING AANBEVELINGEN TOT ENKELE KANSRIJKE PROJECTEN

In het voorgaande zijn diverse aanbevelingen opgenomen, die tezamen een eerste proeve voor een ontwikkelingsperspectief voor de toekomst inhouden. Ter afsluiting van haar werkzaamheden heeft de Adviesgroep een beperkt aantal adviezen geselecteerd, die met voorrang in gezamenlijkheid aangepakt zouden kunnen worden en die bovendien door haar als kansrijk worden bestempeld.

- * **uitbouw van het Bestuurlijk Platform tot structureel samenwerkingsorgaan van de vijf Bevelandse gemeenten voor overleg, gezamenlijke beleidsbepaling en -afstemming op het gebied van ruimtelijke ordening en economische zaken;**
- * **ontwerpen van een integrale structuurvisie voor de Bevelanden, uitgaande van de bestaande regiovisie voor de ontwikkelingszone Goes - Kapelle - Borsele en in gerichtheid op opname in het nieuwe Streekplan;**
- * **onderzoek naar de mogelijkheid een regionaal ontwikkelings- en grondbedrijf te stichten ten behoeve van de ontwikkeling en gezamenlijke exploitatie van de bedrijventerreinen op Noord - en Zuid-Beveland;**
- * **permanent monitoren van de ontwikkelingen op de regionale woningmarkt;**
- * **ontwikkelen van een samenhangend netwerk van fiets-, paardrij-, wandel- en skeelerpaden op de Bevelanden;**
- * **oprichten van een Bevelandse publiek-private evenementenstichting.**

BIJLAGEN

Bijlage 1

UITGANGSPUNTENNOTITIE

Centraal in de provincie Zeeland liggen de Bevelandse gemeenten:

Borsele, Goes, Noord-Beveland, Kapelle en Reimerswaal.

Zij zijn het begin en de begeleiding van de Zeeuwse hoofdinfrastructuur, de rijksweg A58 en de spoorlijn, van Brabantse Wal tot aan Sloedam en haven- en industrieterrein Sloe.

De gemeenten in de Bevelanden functioneren steeds meer als een eenheid.

Het nut en de noodzaak van deze intergemeentelijke samenwerking is de grondslag voor deze regionale beleidsvisie.

De Bevelanden vervullen een motorfunctie in Zeeland. Al gedurende meerdere jaren wordt de hoogste economische groei en de grootste stijging in inwonertal in de Bevelandse gemeenten gerealiseerd. De kracht van de Bevelanden ligt niet alleen in de centrale ligging en bereikbaarheid, maar bovenal in de diversiteit van activiteiten en aantrekkelijke landschappelijke verscheidenheid: het haven- en industrieterrein Sloe, de WOV, het waardevolle cultuurlandschap van de Zak van Zuid-Beveland, het centrum voor onderwijs, zorg en cultuur en voor de zakelijke dienstverlening Goes, de recreatie op Noord-Beveland, de fruitteelt, agri-business en recreatie in Kapelle en de visserij en agri-business van Reimerswaal. In de relatie tussen stad en platteland wordt het wederzijdse belang van een dominante centrumpositie van de stad Goes en aantrekkelijke en sterke regiogemeenten erkend en gewaardeerd. De Bevelanden willen de komende jaren een ingrijpende transformatie doormaken naar een samenhangend regionaal palet van sterke economische activiteiten en hoogwaardige woonmilieus met een aantrekkelijk voorzieningenniveau. De uitdaging ligt in de vernieuwing van de bestaande agrarische en industriële functies met behoud van het aantrekkelijke landschap, dat grote potenties heeft voor recreatie, natuur en landbouw. Om aan deze taakstelling mede bestuurlijk vorm te geven, is het Bestuurlijk Platform De Bevelanden opgericht.

Het doel van het platform is om met behoud van eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke leden te komen tot afstemming en samenwerking in De Bevelanden: functioneel en resultaatgericht bondgenootschap in plaats van structuur- en schaaldiscussie. De samenwerking is gericht op zowel het ontwikkelen van een integrale langetermijnvisie op de sociaal-economische en ruimtelijke toekomst, als ook op het omzetten van deze visie naar concrete projecten en programma's en het organiseren van de realisatie hiervan.

In de in te stellen Adviescommissie worden kennis en bestuurskracht vanuit (vertegenwoordigers van) het maatschappelijk middenveld gebundeld, die maximale ruimte in inbreng en werkwijze wordt geboden.

In hun werkzaamheden worden het Bestuurlijk Platform en de Adviescommissie bijgestaan door een onafhankelijk voorzitter en secretaris.

De regio De Bevelanden laat een aantal ontwikkelingen zien, die een regionaal beleidskader wenselijk maken.

1. Onvoldoende ruimte voor de vraag naar woningbouw en bedrijfsontwikkeling
De potenties van de Bevelanden worden niet benut, doordat de gemeenten niet kunnen of mogen voldoen aan de vraag van de woningmarkt naar nieuwbouw en herstructurering en evenmin aan de vraag naar economische ontwikkelingen op bedrijfsterreinen. Het bestuurlijk bedachte onderscheid tussen lokale en regionale aard en schaal is in de praktijk verdampt.
2. Toenemende congestie en afnemende bereikbaarheid.
De gestage economische groei op de (grote en kleinere) bedrijfsterreinen als ook het toenemende recreatieverkeer veroorzaken overbelasting en omgevingshinder van de aanwezige (oude) wegen en spoorverbindingen.
Investerings in de hoofdinfrastructuur blijven achterwege.
3. Ontoereikende duurzaamheid en achterblijvend agrarisch landschap.
De voortdurende achteruitgang van economische rentabiliteit van de grootschalige landbouw maakt het platteland kwetsbaar. De economische continuïteit van het agrarisch grondgebruik staat onder druk. Vernieuwing van het zelfdragend vermogen van de agrarische sector en koppeling van de vernieuwing van de plattelandseconomie aan de versterking van de groene omgeving zijn de uitdagingen.
4. Tekorten in kwaliteit en kwantiteit in woon- en leefomgeving.
In een gespannen woningmarkt sluit het woningaanbod in De Bevelanden niet aan bij de wens van (aspirant)inwoners. Het restrictieve beleid leidt tot ongewenste verdringingverschijnselen, terwijl de beperking van de nieuwbouw door de contingentering de herstructurering van de gebouwde omgeving tegelijk noodzakelijk en financieel moeilijk haalbaar maakt.
5. Zorg voor de leefbaarheid van het platteland.
Op het platteland verdunt het voorzieningenniveau, worden de afstanden groter en neemt de mobiliteit toe. Aandacht vraagt de afstemming van zorgvraag en - aanbod in het kader van de demografische ontwikkeling van dubbele vergrijzing en wegtrekkende jeugd.

6. Veranderende relatie tussen stad en platteland.

In de verhouding tussen centrum en regio vraagt de verschuiving van beschikbaarheid naar bereikbaarheid om een nieuw regionaal draagvlak voor realisering en instandhouding van regionale voorzieningen.

VISIE

Het Bestuurlijk Platform De Bevelanden verzoekt de Adviescommissie een integrale visie te formuleren die resultaatgerichte beleidsvoorstellen geeft voor de beschreven ontwikkelingen in de regio. Deze visie, vergezeld van een uitvoeringsprogramma met daarbij behorende concrete projecten, zal grondslag zijn voor afstemming en overeenstemming van de beleidsvoering van de afzonderlijke gemeenten. Het Bestuurlijk Platform verzoekt het advies voor dit najaar te mogen ontvangen, om tevens als regionaal antwoord op de 5^e Nota RO te kunnen dienen.

Vastgesteld door het Bestuurlijk Platform
op 27 maart 2001

**SAMENSTELLING ADVIESGROEP BESTUURLIJK PLATFORM DE BEVELANDEN
- met vermelding van belangrijkste (voormalige) functies**

dhr. M.A. Bierens te Goes

voorz. raad van bestuur Emergis te Goes
voorz. bestuur Rabobank Beveland
lid raad van toezicht Rabobank Nederland

mevr. W.M. de Bruijne-Wiskerke te 's-Gravenpolder

lid centrale directie Buijs Ballot College te Goes
lid raad van toezicht Oosterscheldeziekenhuizen
voorz. onderwijsproject 'longitudinale aansluiting Zeeland'

dhr. J.C.Th. van der Doef te Vlissingen

burgemeester en voorz. Ver. Zeeuwse Gemeenten (tot 1999)
voorzitter Zeeuwse Milieufederatie
voorzitter land. verkeersveiligheidsorganisatie 3VO

dhr. ir. L.A. van Gelder te Vlissingen

voorzitter Kamer van Koophandel Zeeland
lid raad van bestuur Kon. Scheldegroep (tot januari 1997)
voorz. Brabants Zeeuwse Werkgevers-Zeeland (tot januari 1998)

dhr. mr. ir. A.W. Hartman

directeur Stadsontwikkeling gemeente Breda
voorz. Ambtelijke Commissie RO - VNG

dhr. drs. C.L. de Hooge mba te Middelburg

alg. directeur Rabobank Middelburg-Veere
bestuurslid Maatsch. Nijverheid en Handel Zeeland
voorz. cie. communicatie en publiciteit Rabobanken Zeeland

dhr. drs. A.J. Huige te Kapelle

directievoorzitter Advanta Groep (vanaf 1997)
lid hoofddirectie Cosun (tot 1997)
lid directie kweekbedrijf van der Have (tot 1989)

dhr. ir. W.Z. van der Meer te Wilhelminadorp

diverse functies bij Staatsbosbeheer en Ministerie van LNV
h.i.d. landinrichting, grond- en bosbeheer Zeeland
regiohoofd Staatsbosbeheer regio West Brabant-Deltagebied

dhr. ir. H.C. de Vries - Wolphaartsdijk

directie Rothuizen, van Doorn, 't Hooft te Goes (tot 1999)
voorz. welstandstoezicht Dorp, Stad en Land regio Zeeland
als stedenbouwkundige lid van div. monumentencommissies/advieswerk

voorzitter adviesgroep dhr. ir. D. Luteijn te Goes

voorz. raad van toezicht Rabobank Nederland
directeur Luteijn Interim Toezicht en Procesbegeleiding b.v. te Goes
voorz. bestuur Cebeco-Groep te Rotterdam (tot mei 2001)

secretaris adviesgroep dhr. ir. D. Eveleens te Ellewoutsdijk

secr. Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (tot juni 2001)
lid Prov. Staten Zeeland (tot 1999)
div. bestuursfuncties (o.a. ZMF, Omroep Zeeland, openbaar vervoer Zeeland)

Economische structuur Regio Bevelanden

Algemene beschrijving

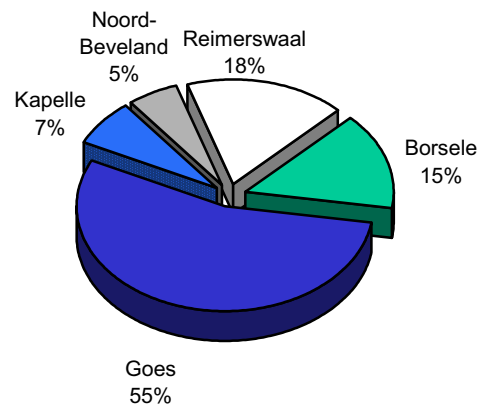
De regio Bevelanden wordt gevormd door de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland. Ongeveer 25% van de Zeeuwse bevolking is woonachtig in de vijf Bevelandse gemeenten. Het bedrijfsleven in de regio genereert zo'n 26% van het totaal aantal arbeidsplaatsen en bijna 23% van de totale provinciale omzet. Van de gerealiseerde toegevoegde waarde in Zeeland neemt de regio Bevelanden bijna 21% voor haar rekening.

Kerncijfers	Bevelanden	Walcheren	Zeeland
bevolking (2000)	96.000	111.000	372.000
aantal werkenden (2000)	44.500	50.000	167.000
aantal vestigingen (2000)	7.500	7.200	29.000
omzet (1999)	7,2 miljard	6,5 miljard	30,2 miljard
toegevoegde waarde (1999)	2,6 miljard	2,5 miljard	11,9 miljard
investerings (1999)	500 miljoen	350 miljoen	2 miljard

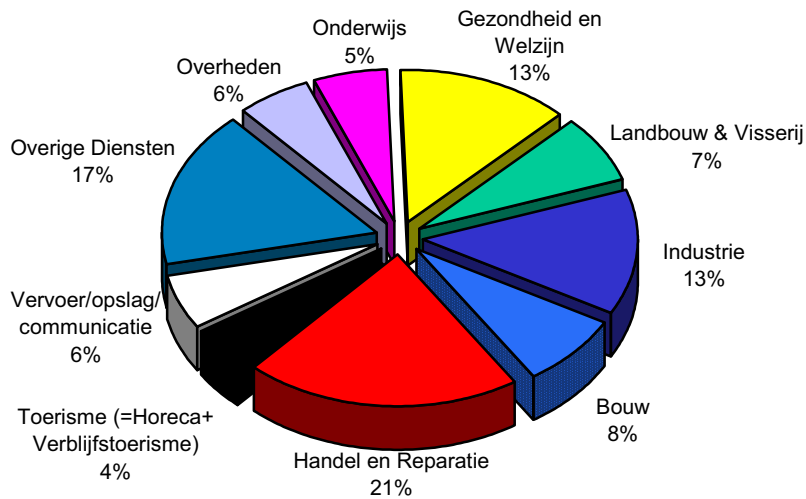
Werkgelegenheid

De verdeling van de werkgelegenheid over de verschillende gemeenten is hiernaast weergegeven in figuur 1. Binnen de gemeente Goes zijn ruim 24.000 mensen werkzaam. Daarmee is ruim de helft van de totale werkgelegenheid in de regio Bevelanden geconcentreerd in deze gemeente. De totale werkzame beroeps-bevolking in de Bevelanden bedraagt ruim 44.500 personen

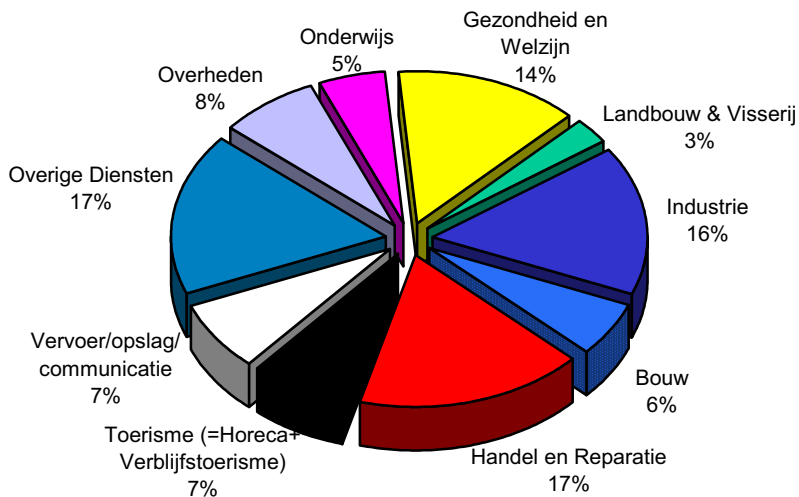
figuur 1: Werkgelegenheidsverdeling naar gemeente in de Bevelanden

figuur 2A: Verdeling werkgelegenheid in de Bevelanden (2000)

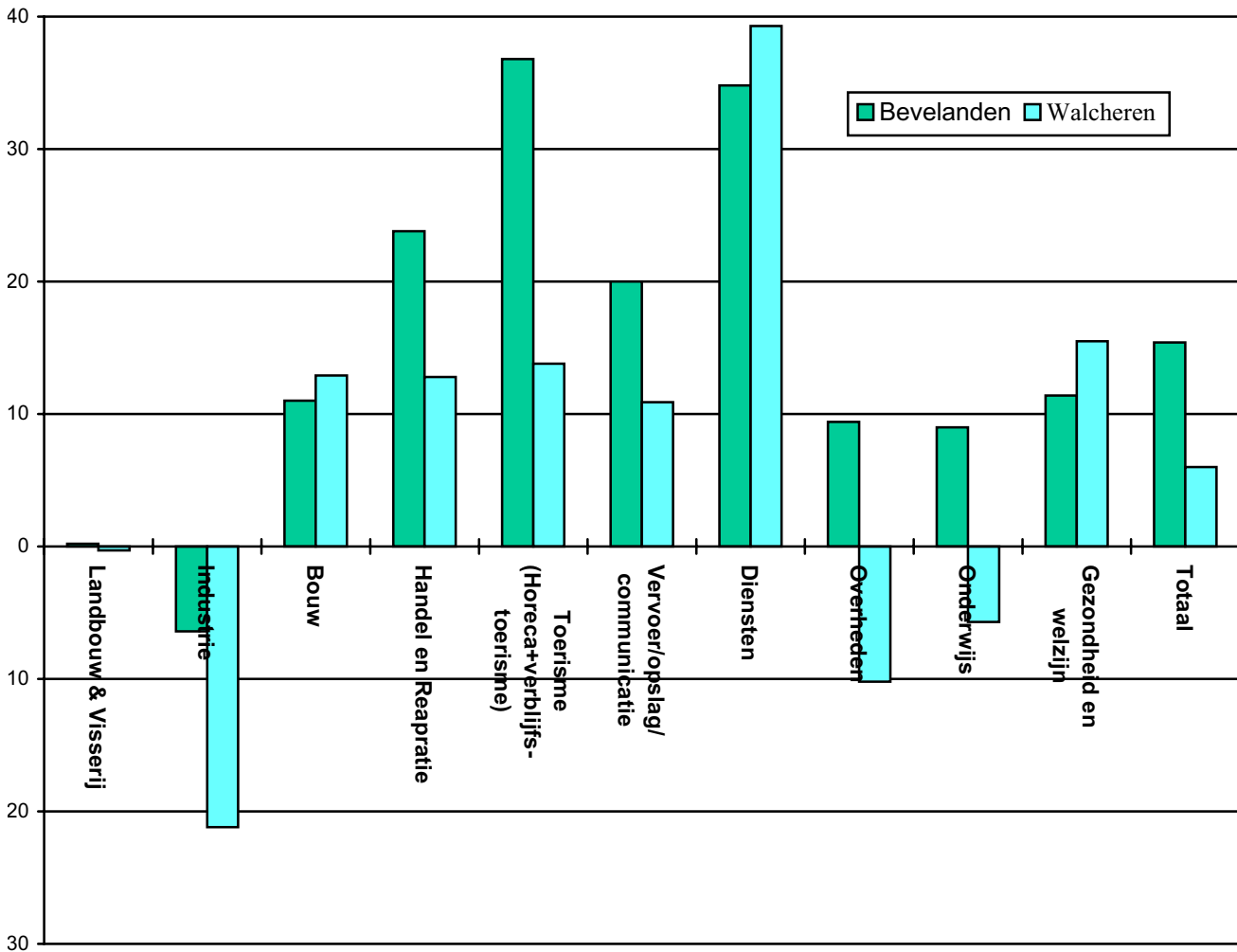
figuur 2B: Verdeling werkgelegenheid in Walcheren (2000)

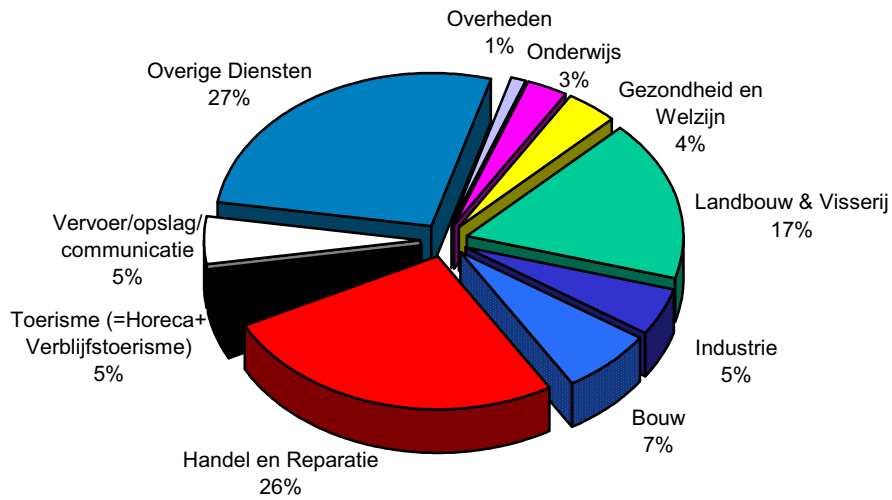
De verdeling van de werkgelegenheid naar de verschillende sectoren, voor de regio Bevelanden en Walcheren is opgenomen in respectievelijk de figuren 2A en B. De sectoren handel en reparatie en de overige diensten (c.q. zakelijke en financiële dienstverlening) zijn qua werkgelegenheid in beide regio's het belangrijkste. Daarnaast is in de Bevelanden nog sprake van een relatief sterk accent op de agrarische sector en visserij. Hierbij is tevens agrarisch en visserij gerelateerde bedrijvigheid te zien in andere sectoren zoals de handel en verwerkende industrie. In Walcheren is daarentegen juist de toeristensector sterker vertegenwoordigd.

Ten aanzien van de werkgelegenheidsontwikkeling in de afgelopen vijf jaren geeft de regio Bevelanden duidelijk een positiever beeld te zien dan Walcheren. De belangrijkste groeiers qua werkgelegenheid in de afgelopen vijf jaren waren bedrijven in het toerisme (horeca en hotels) en de diensten (zakelijke en financiële dienstverlening) met ieder met meer dan 30%. De werkgelegenheidsgroei binnen de horeca/hotel bedrijven was vooral een gevolg van een groei van het aantal parttimers. De handel en reparatie met ruim 20% en de vervoer en communicatie met bijna 20% zaten boven het gemiddelde regionale groeicijfer van 15,4%. Daarentegen geeft de industrie, als enige sector in de regio Bevelanden, een negatief ontwikkelingsbeeld te zien. De belangrijkste oorzaak voor dit beeld is de doorgevoerde reorganisatie bij industriële bedrijven in het Bevelandse deel van het Sloegebied. De invloed hiervan op de sectorale werkgelegenheidsontwikkeling in Walcheren is met een daling van 20% echter duidelijk groter. De verdere centralisering van (overheids-)diensten, onderwijs en zorg en daaraan gelieerde organisaties in de afgelopen jaren hebben voor de Bevelandse regio per saldo bijgedragen in een positievere werkgelegenheidsontwikkeling dan in Walcheren en de andere delen van de provincie Zeeland. In figuur 3 is de bijdrage van de verschillende sectoren in de werkgelegenheidsontwikkeling in vergelijking tot Walcheren, in beeld gebracht.

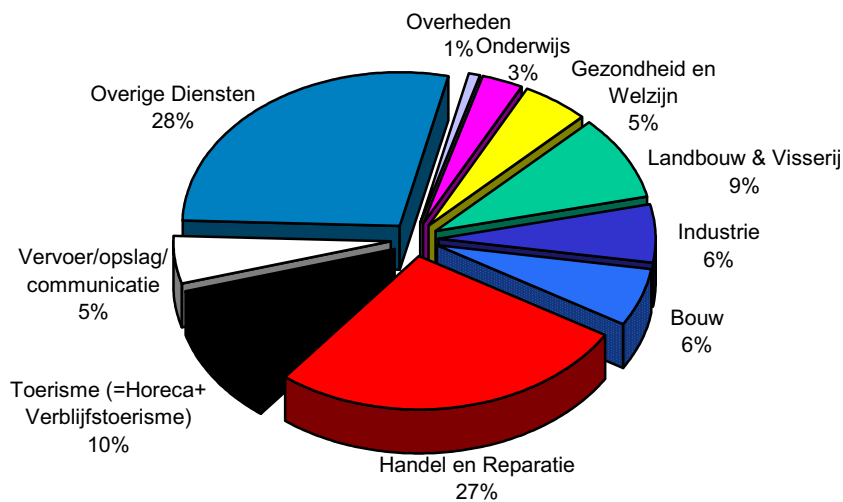
figuur 3: Groei Werkgelegenheid 1995 - 2000 in de Bevelanden en Walcheren

figuur 4A: Verdeling aantal vestigingen in de Bevelanden (2000)

figuur 4B: Verdeling aantal vestigingen in Walcheren (2000)

Vestigingen

De omvang van de bedrijvigheid in de regio Bevelanden vindt z'n weerslag middels bijna 7.500 vestigingen. In Walcheren zijn ruim 7.100 vestigingen geregistreerd. De omvang van de vestigingen in de Bevelanden is kleinschaliger dan gemiddeld in Walcheren. In de Bevelanden heeft zo'n 9% van de bedrijven meer dan 10 werknemers in dienst. De gemiddelde bedrijfsgrootte in de Bevelanden is 6 werkzame personen tegen 7 werkzame personen in Walcheren. De enige twee bedrijfssectoren waarin de Bevelanden een grotere gemiddelde bedrijfsomvang kent is in de "Landbouw & Visserij" en de "Handel en Reparatie".

Omzet en Toegevoegde waarde

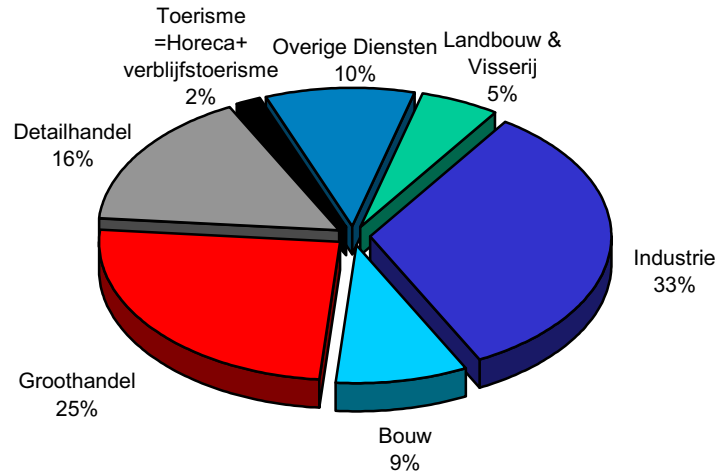
Met 7,2 miljard gulden omzet blijft de bijdrage vanuit de Bevelanden aan de totale produktiewaarde van de provincie Zeeland (30,2 miljard) achter bij die van de werkgelegenheid. Dit wordt vooral veroorzaakt door de aanwezigheid van bedrijven in de basisindustrie elders in de provincie. Naar omzet gemeten zijn de industrie en de groothandel de belangrijkste bedrijfssectoren in de regio. In figuur 5 is te zien dat zij samen verantwoordelijk zijn voor bijna 60% van de totale regionale omzet. In de regio Walcheren is de industrie (met 45%) dominant aanwezig.

Het relatief sterke aandeel van de groothandel in de Bevelanden is ongetwijfeld het gevolg van de geografische positie van deze regio binnen de provincie en ten opzichte van overig Nederland. Daarnaast geldt even-

zeer dat de eerder gesignaleerde relatie naar de agrarische- en visserij-activiteiten de omvang van de handels-activiteiten extern stimuleert. Het grote industriële aandeel in de Walcherse regionale produktie waarde is direct te herleiden tot de aanwezigheid van de havengebieden bij Vlissingen.

De toegevoegde waarde van zo'n 2,6 miljard gulden die door de Bevelandse bedrijven wordt gecreëerd is enigszins lager dan in eerste aanleg op basis van het regionale aandeel in omzet of werkgelegenheid zou worden verwacht. De relatief sterke aanwezigheid van bedrijven in de sector groothandel, met relatief lage marges in vergelijking tot andere sectoren draagt hier in belangrijke mate toe bij.

figuur 5: Omzet naar bedrijfssector in de Bevelanden (landbouw en visserij is slechts voor een klein deel opgenomen, omdat deze sector beperkt in de erbo enquête is opgenomen)

Figuur 6: Omzet naar bedrijfssector in Walcheren (landbouw en visserij is slechts voor een klein deel opgenomen, omdat deze sector beperkt in de erbo enquête is opgenomen)

